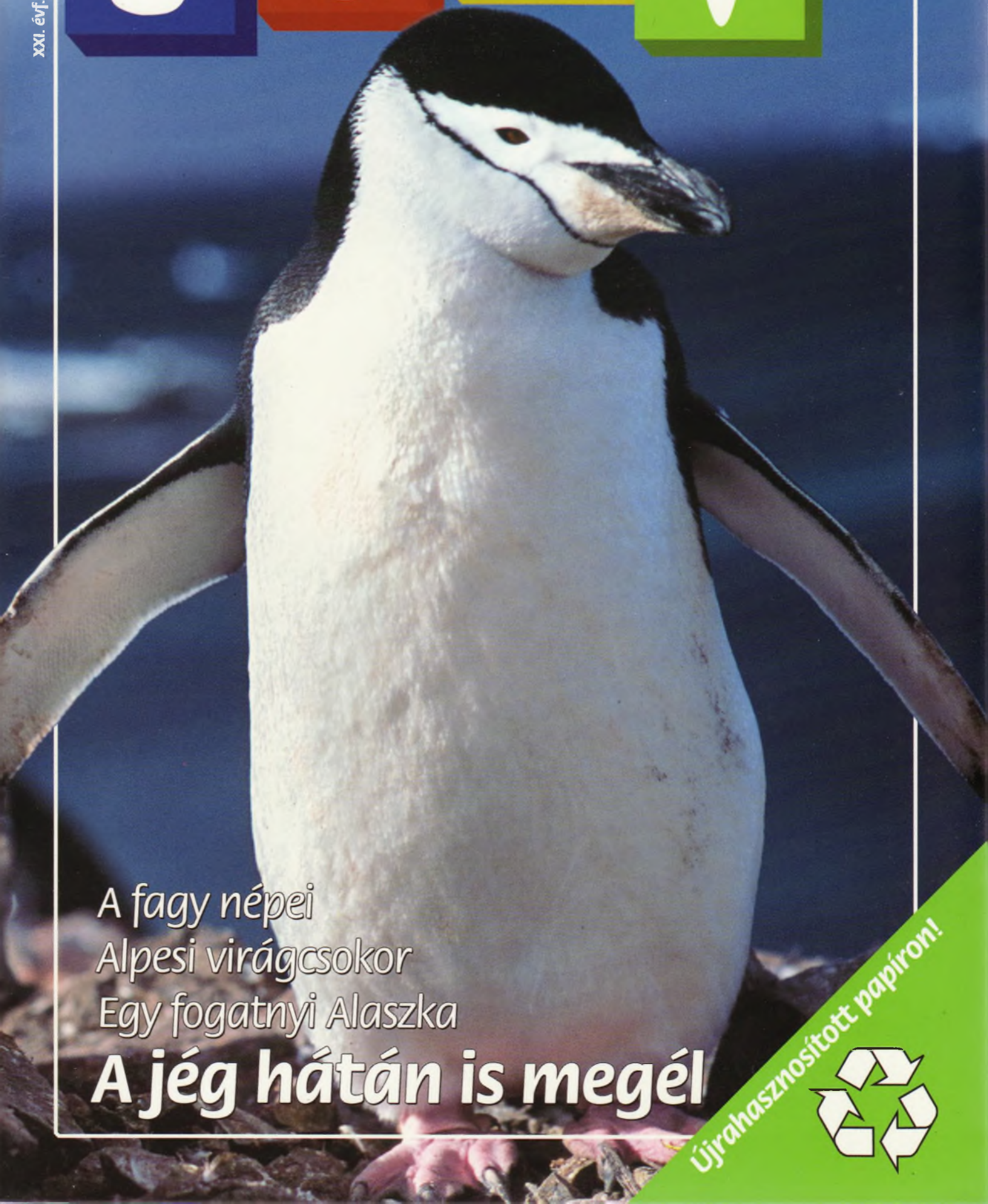

S

Ü

N

I

A fagy népei
Alpesi virágcsokor
Egy fogatnyi Alaszka

A jég hátán is megél

Újrahasznított papíron!

A természet hangján,
minden zöldfülű
gyereknek

Főster Tamás felvétele

Jaj, de várjuk már az éltető Napot! De bizony tél van, hideg tél – igaz, már rövidülnek az éjszakák. Itt, a mi fűtött, kényelmes világunkban nehéz elképzelni, hogy máshol máshogy van ám minden! Az örök tél országában, a jég hátán is van élet – de vajon milyen? Ott is élnek emberek, állatok, növények, akiknek egészen más akadályokkal kell megküzdeniük, mint nekünk. De az élet élni akar. Mindenhol. Ebben a jégkristályos, januári számunkban most magunkra húzzuk a legmelegebb ruhánkat, meg a meleg sapkát is, és elindulunk képzeletben arra, ahol mindig kevés a napfény, és jó adag találékonyság kell ahhoz, hogy aki oda született, boldogulhasson. Felmegyünk a hegyekbe, elkísérünk egy kutatócsoportot az Antarktiszra, megnézzük, milyen növények élnek sok marék hó között. Csak az jöjjön velünk, aki bátor! Mi indulunk...

Mirtse Zsuzsa

T a r t a l o m

	A jég hátán is	2. oldal
	Virágok hóban-fagyban	10. oldal
	Egy fogatnyi Alaszka	16. oldal
	Feketén-fehéren	20. oldal
	A fagy népei	30. oldal
	Magyarok a jég hátán	34. oldal
	Tündérfolyam	40. oldal
	Hófehérkék	46. oldal

Bagosi Zoltán felvétele

A jég hátán is megélnék!

Volt egyszer egy jégkorszak... Illetve, igazából több is volt. A legutolsónak úgy tízezer évvel ezelőtt lett vége, ami az emberülethez képest bizony hosszú idő. Ám ha a földi élet milliárd években mérhető történetéhez viszonyítjuk, ez a tízezer év nem számít soknak. Ezen a földtörténeti mércén mérve tehát az utolsó jégkorszak tulajdonképpen csak a közelmúltban ért véget.

Mamut a „jégsekreányben”

Ha magunk elé képzeljük a jégkorszaki tájat, havat, jeget, és sok, mára kipusztult állatot látunk lelki szemeink előtt. Például a gyapjas mamutot, a jégkorszak egyik jellegzetes nagyemlősét, amelyből néhány a szibériai jégbe fagyva évezredek át megőrződött. A „mélyhűtött mamutoknak” köszönhetően a kutatók nem csupán e kihalt állatok csontjait ismerik – mint mondjuk a dinoszauruszok esetében –, hanem a fagyott mamutok szőrzete is fennmaradt, mi több, a

gyomor vizsgálatával azt is meg lehetett állapítani, hogy a mamutok például a nyírfakérget is megették.

Sok mindent tudunk tehát arról, hogyan éltek ezek az állatok, de élőben már nem láthatjuk őket! Véget ért a jégkorszak, és a gyapjas mamut kipusztult. Csak az nem biztos, hogy a jégkorszak vége miatt! A legújabb felfedezések szerint Szibéria egyes területein a jégkorszak vége után is éltek még mamutok. A Vrangel-szigeten például olyan mamutok maradványaira bukkantak a kutatók, amelyek négyezer éve még éltek. Persze ez is a messzi régmúlt, de a jégkorszaknak ekkorra már hírehamva sem volt, Egyiptomban pedig már álltak a piramisok! Úgy tűnik tehát, hogy a mamutok kihalása nem annyira az éghajlat melegedésével volt összefüggésben: valószínűbb, hogy az egyre hatékonyabban vadászó emberiség pusztította ki őket.

Annál is inkább, mert északon még ma is sok olyan te-

rület akad, ahol az éghajlat nem sokat változott a jégkorszakihoz képest.

Bika vagy kos?

A pézsmatulok jellegzetes jégkorszaki maradványfaj.

Kortársra volt őseinknek
Az őseink vadászott mamutra

Akkoriban sokkal elterjedtebb lehetett, de a Föld legzordabb pontjain ma is találkozhatunk vele. Grönland legészakabbra eső földdarabján, amelyet Pearyről, a neves sarkkutatóról neveztek el, nem sok állat képes megélni. A Föld e legészakabbra eső szárazulatán ugyanis a tél tíz hónapig tart, a hőmérséklet pedig néha mínusz 70 fok is lehet. A pézsmatulok azonban vastag szőrzete és zsírretege megvédi a csontig hatoló

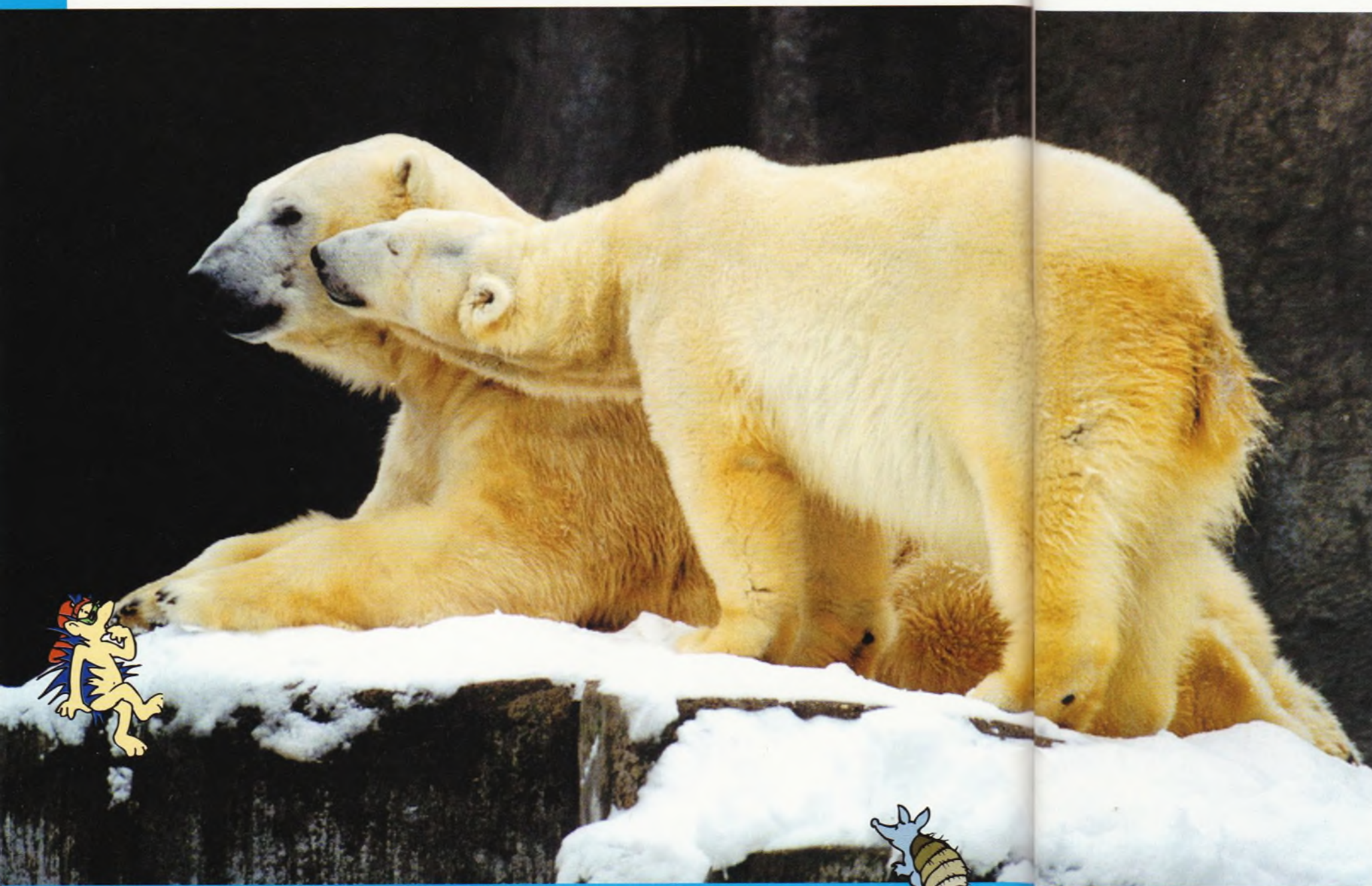
sarki hidegtől. Erről az állatról egyébként annyit még érdemes megjegyezni, hogy a neve kissé megtévesztő. A vadtulkokhoz, bölényekhez, bivalyokhoz nincs túl sok köze: legközelebbi rokonai a kecskék és a juhok. Persze a pézsmatulok jóval nagyobbra nő: marmagassága – legalábbis a felnőtt hímeké – másfél méter, súlya pedig 350 kg. Támadás esetén a kifejlett állatok körbeállják borjaikat, s kifelé szegezt szarvaikkal védik őket.

A hómező királya

Az északi hómezők lakói közül a jegesmedve sokkal ismertebb. Tulajdonképpen még északabbra él, mint a pézsmatulok, hiszen az növényevőként a szárazföldhöz kötődik, a jegesmedvék viszont szinte egész életükben nem teszik a lábukat szárazföldre, hanem a Jeges-tenger jéggé fagyott felszínén csatangolnak. Sokszor egészen nagy távolságokat tesznek meg táplálék után kutatva, és mivel a zord sarki

Nem ökor: pézsmatulok!
Angol szövegek fordításában sokszor tévesen pézsmatulokként szerepel a pézsmatulok. A legáltalósbb azonban a latin neve: *Ovibos*, ami körülbelül annyit tesz, mint „marhajuh”

körülmények között nemigen lehet válogatni, mindent megessznek, ami egy kicsit is ehetőnek tűnik – legyen az akár egy foka, vagy jégtáblák közé sodródott bálnatetem, a jegesmedvék jóízűen elfogyasztják. Pingvint

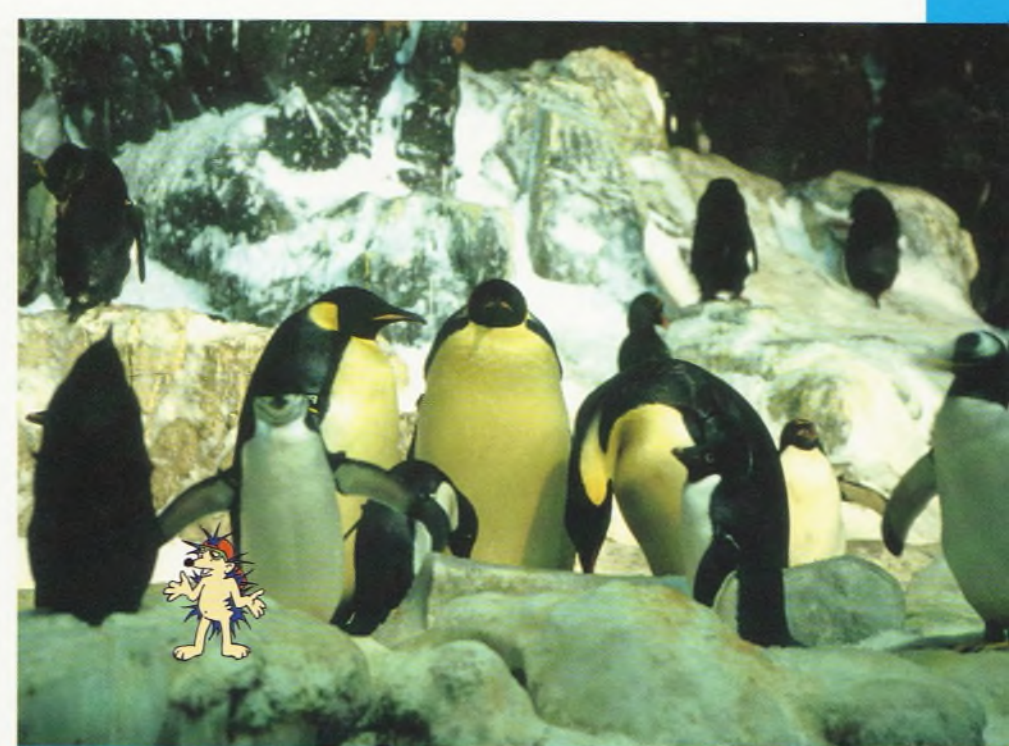
Sárga medve

A jegesmedvét fehér színű állatként tartják számon, pedig a bundája enyhén sárgás árnyalatú

viszont nem esznek, de nem azért, mert nem kedvelik a pingvinhúst, hanem egész egyszerűen azért, mert a jegesmedve az északi jégmezőkön él, a pingvinek pedig a déli féltekén!

Szőrös a talpa?

Sokan úgy tartják, a jegesmedvének szőrös a talpa, azért nem csúszik el a jégtáblákon. Valójában, amint a képen is látszik, nem a talpán, hanem a lábujjai között nő szőr

Frakkos csapatok

Csapatban a pingvinek könnyebben meg tudnak birkózni a sarki tél hidegével. Az állatkertekben is csoportosan tartják őket

nyekhez. Táplálkozni, halászni csak ott tudnak, ahol az Antarktisz jége már felszakadozik, és le tudnak merülni a víz alá. Ezeken a helyeken viszont a jég, ha nagyon lassan is, de mégiscsak állandóan mozog. A tojásrakáshoz, illetve a fiókák kiköltéséhez és felneveléséhez viszont valamilyen védettebb helyre van szükség a parttól beljebb, ahol a jég alatt nem az óceán, hanem az Antarktisz szárazföldje található. Ezért a császárpingvineknek gyakran több héten át tartó vándorutat kell megtenniük a fészkelőhely, illetve a táplálkozásra alkalmas víz között. Ami pedig a sarki tél átvészelését illeti: a Földünkön valaha mért leghidegebb természetes hőmérséklet mínusz 89 Celsius fok volt (egy orosz kutatóállomáson mérték 1989-ban az Antarktiszon). El lehet tehát képzelni, hogy mi mindent kell átélniük a pingvineknek a sarki tél sötétjében!

A pingvinek vándorlása

Ha csak úgy általánosságban beszélünk a pingvinekről, akkor igazából nem mondhatjuk rájuk, hogy kifejezetten sarkvidéki állatok lennének, hiszen akadnak olyan pingvinfajok, amelyek Dél-Afrika partvidékén élnek, sőt, olyanok is, amelyek az Egyenlítőtől csupán néhány kilométerre érzik otthon magukat igazán. De persze van sok olyan pingvin is, amelynek a déli sarkvidék az igazi hazája. Az Antarktiszot övező vizekben többféle pingvinfajt is találunk, a legjobban azonban talán a császárpingvinek alkalmazkodtak a zord körülmé-

Falánk, fehér farkas

A farkas a mesékben fekete, a valóságban többnyire szürke, az alaskai sarkvidéken élő tundrafarkas bundája azonban szinte teljesen hófehér. Mint a farkasok általában, ez az alfaj is falkában él és vadászik. Nem veti meg a legkisebb rágcsáló húsát sem, de kis szerencsével akár a pézsmatulok borját is képes zsákmányul ejteni. Tökéletesen alkalmazkodott a hideg égöv alatti életfeltételekhez: megfigyelték például, hogy a vizet nem lefetyeli, hanem harapja, hiszen a természetben gyakran csak hó formájában jut hozzá. Akárcsak a sarki rókának vagy a hóbogolynak, a tundrafarkasnak is szürke a „gyerekruhája”: így az újszülött kölyköket nehezebb észrevenni a földbe vájt kotorék bejáratánál.

Bagoly éjjel-nappal

Más baglyoktól eltérően a hóbagoly nem éjjel, hanem elsősorban nappal vadászik – bár a sarkvidéken, ahol fél évig nappal, fél évig pedig éjszaka van, ennek nincs túl nagy jelentősége. Akár a sarki nyúl kölykeit is zsákmányul ejti, fő tápláléka azonban egy kis rágcsáló, a lemming, amely egyes években igencsak elszaporodik – ilyenkor a hóbagoly is több fiókát nevel, míg a szűkösebb években előfordul, hogy egyáltalán nem költ. Nevének és életmódjának megfelelően a hóbagoly tolazata fehér, de csak az idős hímeké: a tojókéket fekete, pikkelyforma foltok pettyezik, a fiókák pedig szürke pihetollakat viselnek. Sárga szempárjának pillantása igazán boszorkányos – de leveleket csak a filmvásznon kézbesít!

Sarki delfin

A beluga vagy fehér delfin a sarki tengerek veszélyeztetett cetféléinek egyike. Fogságban csak speciális, hűtött vizű medencében tartható

Veszélyek a sarkvidéken

Dacára a zord körülményeknek, több olyan állatfaj is akad tehát, amely a jég hátán is megél. Túlélésüket sem a zimankó, sem a metsző szél nem akadályozhatja. Egyedül az ember veszélyezteti a fennmaradásukat. A jegesmedve és a pézsmatulok – főként a vadászat következtében – már majdnem kipusztult, mire a természetvédőknek sikerült elérniük e különleges állatok védelmét. A pingvinek közül pedig több fajt ma is veszély fenyeget: a világtengerek szennyezésén túl az ipari tevékenységgel összefüggő, egész földgolyónkra kiterjedő felmelegedés fenyegeti őket leginkább. Az Antarktisz jegéről az elmúlt években többször is leszakadtak olyan óriási jégtáblák, melyeknek területe jóval nagyobb volt egy átlagos magyarországi megyénél. Több esetben fennállt annak a veszélye, hogy az ország-résznyi jégtáblák megrekedve elzárják a víz alá merülés lehe-

Feketén-fehéren

A sarki ludat megkülönböztetik a házi libától a fekete evezőtollak

Ahol minden fehér, ott az állatoknak is célszerű fehérnek lenniük: így kevésbé veszi észre őket az ellenfél – legyen az a rájuk leső ragadozó, vagy éppen ellenkezőleg, a kiszemelt zsákmány. A sarkvidéken fehér a medve, a róka, a nyúl, a lúd és a bagoly, s a fókabébi is csak akkor vetik le fehér, prémes „baba ruhájukat”, amikor már első úszóleckéikre készülnek a tengerbe – újszülöttkori szőrzetük ugyanis nem vízhatlan. Látszólag nem illik a sorba a pingvin: az ő fekete „frakkja” nem tűnik túl hatékony rejtőszínezetnek a vakító jégtáblákon. Csak hogy a Déli-sarkon szárazföldi ragadozók nem élnek: a veszély a vízben leselkedik. A háborgó tenger felülről nézve sötét, így a pingvin háta nehezen vehető észre benne, alulról, a víz mélyéről felpillantva viszont fehér hasoldala olvad bele a világos felszínbe.

tőségét, ami a császárpingvinek számára akár azt is jelentheti, hogy egyik napról a másikra húsznapnyi gyaloglás helyett negyvennapyira kerülnek a parttól, vagy még hosszabb vándorlásra kényszerülnek, amire

esetleg már nem is képesek. Mindezek a történések arra figyelmeztetnek minket, hogy bármennyire edzettek is a sarkvidékek lakói, nekünk, embereknek egy kicsit jobban kellene vigyáznunk rájuk.

Minden hájjal megkenve

A hideg elviselésében nagy segítséget jelent a haj. A sarkvidéki tengerek emlőállatai nem vigyáznak a vonalaikra: bőrük alatt vastag, hőszigetelő szalonnaréteget növesztenek. Így aztán a fókák és rozmárok egy cseppet sem fáznak, sem akkor, amikor a jégtáblákon heverészve sütkéreznek, sem pedig akkor, amikor a lék sötét vizébe csusszanva halakat kergetnek, vagy kagylók után kutatnak a vérfagyasztóan hideg vízben. A bálnák is előszeretettel keresik fel a sarkvidéki vizeket, itt ugyanis magasabb a tenger sótartalma, ami kedvező a táplálékukként szolgáló apró rákok számára. A fókák és bálnák zsírnak az ember is hasznát vette: a hagyományos életmódjukat folytató eszkimók számára nemcsak táplálékul szolgált, hanem a lámpákban is ez világított.

A rozmárt bunda nélkül is melegen tartja a bőre alatti haj

Virágok hóban-fagyban

Sok virág életét az őszi fagyok oltják ki, másokat csak tetszhalott állapotba kényszerítenek, de van néhány, amelyik ilyenkor éli virágkorát, azaz dacolva hideggel és sötéttel, kibontja szirmait a néma, fehér tájon

Miért szorít a fagy?

Azt, hogy a hideg kellemetlen, saját bőrünkön is érezzük, de miért végzetes kimenetelű a növényekre nézve? A növényi sejtek nagy része folyékony sejtnedvvel van kitöltve, amely vízből és a benne oldott anyagokból áll. A hideg hatására a víz megfagy és jégkristályok képződnek. Kemény hidegben ezek a hegyes kristályok belülről szakítják fel a sejt falát, és összeroncsolják az érzékeny sejtstruktúrákat is. Végül ebbe pusztul bele a növény. A hideghez alkalmazkodó fajok esetében természetes fagyállót is tartalmaz a sejtnedv, ami alacsonyabb hőmérsékleten is megőrzi a sejt működőképességét.

Mire jó a hótakaró?

A hideg másik hatása nem ilyen közvetlen, és főleg az ősszel bevetett mezőgazdasági területeken figyelhető meg. A magból kikelt és alig arasznyi fűként áttelelő gabonák alatt a csupasz föld éjszaka megfagy, nappal

Virág a hó alatt

A téltemető a legkorábban nyíló hazai virágok egyike

pedig felenged. Így a felszíni réteg alá egyre több víz szivárog, ami megfagyva kitágul, és megnöveli az üreget. Hosszú hetek alatt ez a folyamat eltávolítja a felső földréteget a mélyebbektől, és kis barlang képződik. A megfagyó víz kitágulásának ereje olyan nagy, hogy az üregeken áthaladó növényi gyökereket is elszakítja, ezért a növények foltozatosan kiszáradnak. A felfagyás ellen egyetlen védelem létezik: a vastag, puha hótakaró, amely megóvjaa a hőmérséklet-ingadozástól a talajt, és megvédi a növényeket.

Földön fekvő fűzfa

A sarkkörön túl a növények élete egyáltalán nem egyszerű. Hideg van, szinte egész évben hó borítja a fagyott talajt, a nap pedig fél évre eltűnik a látóhatár alatt. Az itt élő növényeknek a túléléshez meg kell barátkozni az állandó hideggel. Életüket a rövid nyári hetekben élük, ekkor növekednek, virágoznak és érlelnek magokat. Ilyen körülmények között él a legalacsonyabb fa: a sarki fűz. Fa létére soha nem ér el 10 centiméternél nagyobb ma-

Téli pompa

Az erika csöves felépítésű virágai csapdába ejtik a meleget, így egész télen viríthat

Barta István felvétele

Alpesi virágcsokor

Írta és fényképezte: Halász Antal

Vörös áfonya

Arasznyi, félcserjés hangaféle. Örökzöld, kemény leveleiről még virág, vagy termés nélkül is könnyen felismerhető. Főként a magashegységek kiritkuló, illetve letörpülő fenyveseinek szegélyein él. Magyarországon védett, de Ausztriában vagy Erdélyben érdemes őszi áfonyaszedő túrára indulni...

Tavaszi tárnics

A havasi gyopár mellett a kistermetű, de nagy virágú tárnicsfajok (encianok) váltak az alpinizmus jelképévé. Mélykék virágaik június elejétől augusztus végéig meghatározó színfoltjai a virágban gazdag havasi gyepeknek, egészen 2900 méter magasságig. A gyökereikből, szárukból kivont keserű anyagokkal üdítőket, likőröket ízesítenek.

Szártalan habszegfű

Rózsaszín párnáit a havasi gyepek legeltetéssel kevésbé háborgatott, sziklakibúvásos részein láthatjuk, 1500-3600 m magasságban. Párnás testfelépítése ellenállóvá teszi az időjárási szélsőségekkel szemben – ne felejtsük el: ebben a magasságban még nyáron is bármikor eshet a hó. Egy-egy nagy párna több száz éves is lehet.

Kovács Gyula felvétele

Rózsa a jég alatt

A növényekre ráarakódó jég-réteg roncsolja a szöveteket

gasságot. „Hason fekve”, a talajon fut a törzse és az ágai, így végül a felszínen elterülve ugyanakkora kiterjedésűvé fejlődhet, mint sudár, nálunk is ismert társai. Ennek a furcsa növekedésnek egyetlen előnye van; a fa elkerüli a sarkvidéken fújó jeges szeleket, és viszonylagos védelemben, a talaj közelében éli le hosszú és viszontagságos életét.

Hegyvidéki növények

A magas hegységekben, a hóhár fölött a sarkvidékihez nagyon hasonló körülmények alakulnak ki. Itt is leleményesnek kell lenni a túléléshez. Az alpesi küllőrojt például már nyár végén bimbókat hoz, ám a szirmok kibomlására a következő tavaszig várni kell. A hóréteg alatt a növény feléled, és a havon átszűrődő gyenge napsugarak csekély melegével a hó olvasztásához kezd. Tavasszal aztán a virágok kidugják

apró fejüket és kinyílnak, még akkor, amikor a tájat még fehér lepel borítja.

Szürkekabátos havasi gyopár

A mese szerint amikor a növények benépesítették a világot, a gyopár olyan helyet keresett magának, amelyik a legközelebb esik az Istenhez. Felköltözött ezért a hegyek tetejére, és azóta is a többi virág felett, a havasokban él. A gyopár azonban a közhiedelemmel ellentétben nem télen bontja virágait. Az alacsony párnákat alkotó növény a rövid nyarakat használja ki, hogy szürkés virágainak megporzó rovarokat keressen. Ilyenkor is hidegek az éjszakák, ezért gyapjútakaróra emlékeztető szürke bundát növeszt, amely szigetelő légréteget tart a növény teste körül. Hazánkban megszáritott virágaival, és a száraz sziklakertek árnyékos sarkaiban meghúzódó példányaival találkozhatok.

Hanga és Erika

Az Alpok és Kárpátok jelképévé vált gyopárról azt gondolhatnánk, hogy messze esik a síkságokat meghódító népünk gondolatvilágától. Pedig a Gyopár ősidők óta használatos női nevünk. Bár az Erika is női név, az nem az azonos nevű növényről származik, hanem az északi Erik női megfelelője. Mifelénk nem is így hívják a hegyvidékeken sötétzöld apró levelű szőnyeget képező fajt. Magyarul hanga a neve, ami viszont már újra ősi és szép női nevünk. Erika vagy hanga egyre megy, mert a halványrózsaszíntől vörösre terjedő színű virág szépsége mindenkinek büszkesége lehetne.

Sempervivum

A kövirózsa latin neve azt jelenti: örökéletű, hiszen télen-

Barta István felvétele

Otthona a magas hegyek bozótosa, ahol a kései hóesésekkel dacolva nyílnak csöves virágtürtjei.

Afrikai fagyoskodók

A fekete kontinensről nem a hideg jut eszünkbe. Pedig a magas hegyekben ott is – Dél-Amerika trópusi hegységeihez hasonlóan – állandóan hó van. Ráadásul a fagyos éjszakákat tüzes nappalok váltják, ami tovább nehezíti a növények életét. A hideg ellen szörbundába bújnak, vagy

saját leveleikkel takaróznak a növények. A legötletesebb mégis az a lobéliafaj, amelyik érzékeny csúcsrügyét levelekből épített medence aljára rejti. A medencét a növény által kiválasztott nyálkás nedv tölti fel. Hidegben a folyadék felszíne megfagy, de a mélyebb réte-

Totes Gebirge

Az Ausztria közepén elhelyezkedő Holt-hegység félelmetes nevét annak köszönheti, hogy 2000-2500 méteres magasságba emelkedő platójának karmezőit, sziklafalait, törmeléklejtőit látszólag nem borítja növényzet, élettelennek tűnik a táj. Sem erdők, sem összefüggő gyepek nem képesek megkapaszkodni a sziklákon, ráadásul az életet adó víz is hamar eltűnik, hogy aztán bővizű patakok, vagy kisebb folyóként törjön elő egy-egy hegylábú barlangból, vagy törmelékűp alól. Azért ha

felmászunk a kietlennek tűnő sziklákra, akkor láthatjuk, hogy sok érdekes, szép virágú párnásnövény dacol a széllel, rejteket és táplálékot nyújtva az ugyancsak tarka rovarvilágnak.

Havasi cincér

Ennek a pompás bogárnak igen megtévesztő a neve – a valóságban nem a havasok lakója, hanem az alacsonyabb régiók öreg bükköseit kedveli. Hazánknak viszont valóban a leghidegebb részein fordul elő.

gek és a féltett rügy nem hűl le túlzottan. Nappal a melegben a víz elpárologna, de a nyálka megvédi a medencét a kiszáradástól.

Megporzási nehézségek

A hidegben hiába nyílnak ki a virágok, alig van rovar, amely a beporzást elvégezné. Ezért a növények vagy a szélre bízják virágporukat, vagy váratlan praktikat vetnek be. A csoportban nyíló virágok például bőséges nektárforrást nyújtanak, ráadásul a rovarnak elég néhány szárnycsapást tenni a következő viráig, így nagyon hatékony a gyűjtés, és a megporzás is biztonságosabb. Más virágok sötét szirmokat nevelnek, amelyek a napon felmelegedve nem csak finom falatokkal, hanem meleg leszállóhellyel is csábítják átfázott látogatóikat.

Rekorderek

A növényvilág hidegtűrési rekordját a mohákból és gombafonalakból álló zuzmók, valamint a moszatok tartják. Ezek mester-

Kopár ágak

A mérsékelt övi fák nagy része csak úgy tudja átvészelni a telet, ha elhullatja a lombját

séges körülmények között -200 , sőt -250 °C-ot is elviselnek rövid ideig. Így a természetben előforduló legalacsonyabb hőmérsékletek meg sem kottyannak nekik. A magasabbrendű növények közül a szibériai vörösfenyőt tartják a leginkább hidegtűrőnek, mert még -70 °C-ban is megél. A szibériai torma lágyszárúként még a -40 °C-os fagyban is zavartalanul folytatja életműködését és virágzik.

Európában a magassági rekorder a gleccserboglárka, valamivel több mint 4200 méterrel. Ennél magasabb hegy nem is sok akad ezen a földrészen. A világcsúcsot a Himalája felhőbe vesző vonulataiban élő havasi homokhúr tartja, amellyel a hegymászók messze a hóhatár fölött, már 6200 méteres magasságban is találkoztak.

Első „fecskéink”

Ha a nyarat még nem is hozza el, de a tél búcsúztatásába hazai növényeink közül a hóvirág kezd bele. Sok fényképen látható, amint tövében hóréteg fedi a talajt. Valóban erdeink aljának legkorábban nyíló virága, de rendszerint mégsem a hóból bújjik elő. A hóréteg inkább később hull a virágokra. Ne feledd, hogy bár hazánkban nem védett virág, de nemzetközi egyezmények oltalmazzák. Kevés helyen foglalkoznak természetével, ezért majdnem minden aluljáróban megvásárolt csokrocskával a vadon élő állomány apad, még akkor is, ha nem szembesülsz vele! Ne gondold, hogy „azt már úgylis letépték”, és annak a növénynek már mindegy, hogy megveszed-e vagy sem! Pláne ne gondold, hogy ha Te nem veszed meg, majd megveszi más! Azért árulják évről évre, mert igény van rá – ha senki nem veszi meg, akkor nem fogják leszedni őket, és gyönyörködhetsz benne ott, ahol a legszebb: az ébredező erdő alján.

Halász Antal felvétele

Barta István felvétele

Kicsiny vagy sötét harangvirág

Az egyik legapróbb harangvirágfaj, az Osztrák-Alpok bennszülött maradványnövénye. Őse még a Földközi-tenger térségéből vándorolt fel a jégkorok közötti melegebb időszakok egyikében, majd itt az Alpokban, 1500–2300 méter magasságban, rokonságától elszakadva, önálló fajjá vált.

Gyapjúsásos láp

Különbféle gyapjúsások uralta lápok hazánkban is előfordulnak, ám a képen látható lappolt egy mészkőfennsík oldalában, 1800 méteren található. Az alhavasi-havasi régióban (1500–2900 m) és a sarkvidéki tundrákon a Scheuchzer-gyapjúsás képezi a magassásost. A vízben álló növény magassága nem haladja meg a fél métert. A termések tövén fehér lepelsertéket találunk. A füzérkék terméséréskor eleinte hófehér üstököt formáznak, majd a szél szétfújja az érett „bóbitát”. Közép-Európában valamennyi gyapjúsás védett.

Apolló-lepke

Az Apolló-lepkék Eurázia magashegységeinek jellegzetes nappali pillangói. Hernyóik tápnövényei különféle varjúháj-fajok, ezért erősen kötődnek a sziklagyeppekhez. Mivel a hegységek és azon belül a lepkék élőhelyei is szigetszerűen fordulnak elő, ezért az egyes állományok között jelentős eltérések alakulnak ki, így új alfajok, fajok keletkeznek.

Havasi szegfű

Az Osztrák-Alpok bennszülött növénye, az európai hegyvidéki szegfűfajok közül neki van a legnagyobb virága. Mészkővonulatok sziklakibúvások részein, nyúlfarkfügyepeken él, 1000–2300 méterig fordul elő. Bár Ausztriában védett, ennek ellenére több élőhelyén is vízmedencéket építettek a sielés kiszolgálására

Egy fogatnyi

Alaszka

Írta: Mirtse Áron

Siklik a szán, porzik a hó, s a hámba fogva egy falka kutya száguld – piros nyelvük kilóg, de széles vigyorukon látszik a lelkesedés. A kutyaszán az északi népek számára az egyetlen szárazföldi közlekedési eszközt jelentette, ma viszont egyre kedveltebb téli sport – de akár így, akár úgy, mushernek lenni életforma!

A kutyaszán az eszkimók találománya. Észak-Amerika népei nem ismertek más háziállatot a kutyán kívül, így teherhordóként is csak az jöhetett számításba: nemcsak szánt húzattak vele, hanem farudakra szerelt saroglyát is, de az is előfordult, hogy a hátára kötött batyukban cipelte gazdája holmiját. A sarkvidéken

azonban, ahol az év nagy részében nemhogy lónak, de még rőszarvasnak sem terem elegendő növényi táplálék, nem is jöhetett volna számításba más igavonó, mint a háziásított ragadozó, amely fókahúson és halon is remekül megél. A kutyafogat fontos szerepet játszott a szibériai népek, például a csukcsok és a

szamojédek életében is. Az északi népek kutyáikat nemcsak szánhúzásra, hanem vadászatra is használták.

Száguldó hógolyók
Rajongói szerint a szamojéd a legmegbízhatóbb a szánhúzó fajták közül. Ilyen kutyákból állt az a fogat, amellyel Scott kapitány elérte a Déli-sarkot

Balla Péter felvétele

Šediváč hosszú útja

Vasakarató emberek és kutyák a csehországi Sas-hegységben

A kilencvenes évek második felében néhány cseh kutyaszánhajtó (musher) elhatározta, hogy létrehoz egy olyan középtávú szánhúzóversenyt, amely tartalmában különbözik az eddig megszokottaktól. Helyszíneként olyan hóbiztos, könnyen megközelíthető, de rendkívül változatos, kutyát és embert próbáló területet szemeltek ki, amely addig fehér foltnak számított a kutyaszánhajtók körében. A központi helyszín Deštné lett – ékszerdobozként csillogó mesefalu a síparadicsom szívében.

A verseny megálmodója, Pavel Kučera – kétméteres, hosszú hajú, szakállas óriás – és egy tucat lelkes musher készült az első versenyre, melynek távja akkor 150 km (3 nap, napi 50 km) volt. Egy nappal a start előtt Kučera két kutyája megszökött, és rövid túrára indult a környéken. Sajnos a szomszéd faluban az egyik lelkes polgár a Šediváč (Szedivak) nevű szibériai huskyt, Kučera fogatának vezérkutyáját farkasnak nézte és lelőtte. Emlékére kapta a verseny a Šediváčkův Long, azaz „Šediváč Hosszú Útja” nevet.

Balla Péter felvétele

Jön a kanyar!

Nemcsak a kutyák dolgoznak: a hajtó maga is komoly fizikai munkát fejt ki verseny közben

A házat nem őrzik

Az északi kutyafajták ősi megjelenésű állatok: hosszúkás fejük, felálló fülük, dús, tömött bundájuk némiképp farkasszerű megjelenést kölcsönöz nekik. Látványos külsejük miatt sokan szívesen tartanak őket házikedvencként, pedig valójában nem erre valók. Gazdáik ugyanis sok-sok éven át

egészen más szempontok szerint tenyésztették őket, mint az európai fajtákat. Az eszkimók számára a harapós kutya semmit sem ér, csak az ételmezt pusztítja, ezért az ilyen állatokat nem hagyták életben. A szánhúzó kutyák ezért nem őrzik a házat sem, viszont ha tehetik, léptenyomon kereket oldanak, és elmennek csavarogni, vadászni, amit eredeti otthonukban nyugodtan megtehettek, városi körülmények között azonban az ilyen kiruccanások szomorú véget érhetnek. Ezek az ebek egy másik világ szülöttei, és aki északi kutyára vágyik, annak legalább fél lábbal át kell lépnie abba a világba...

Šediváč hosszú útja - a musher szemével

Horváth János felvétele

Sarkvidéki ritkaság

A kanadai eszkimó kutyát Magyarországon nem tenyésztik

Száguldás az életért

A fehér ember akkor figyelt föl a szánhúzó kutyákra, amikor kiderült, hogy a zord Alaszka jéghideg folyóágyai mesés aranykincset rejtnek. Kalandorok, kincs vadászok ezrei indultak el a meggazdagodás reményében, igénybe véve az egyetlen közlekedési eszközt, amellyel gyorsan és viszonylag biztonságosan célba lehetett érni: a kutyaszánt. Jack London aranyláz-regényei világhírűvé tették a szánhúzó kutyákat, amelyek rá is szolgáltak erre

Kis magyar „Iditarod”

A 90-es évek elején történt a Bakonyban, hogy az egyik télen néhány falut több napra elzárt a világtól a hó. Ezekre a településekre az akkor még gyerekcipőben járó hazai szánhúzó-társadalom fogatai vittek alapvető élelmiszereket és gyógyszert, mert ahová a hadsereg lánctalpasai sem tudtak eljutni, oda elmentek a 20 kg-os huskyk – és még élvezték is az utat!

a megbecsülésre, hiszen számtalan ember köszönhette nekik az életét. A legemlékezetesebb a híres „szérumfutás” története: egy alaszikai kisvárosban torokgyíkjárvány tört ki, s az Isten háta mögötti kis településre kutyafogat száguldott a szérummal, négy nap alatt téve meg az 1600 kilométeres utat. Ennek emlé-

Balla Péter felvétele

Horváth János felvétele

Ez is husky?

A sportcélra tenyésztett eurohound ránézésre nem tűnik szánhúzó kutyának

kére rendezik meg évről évre a világ legnevesebb kutyaszánversenyét, az *Iditarod*-ot.

Húúúzd!

A mai kutyaszánsport már távol áll attól a goromba világtól, amilyenek Jack London lefesti a hámba fogott ebek életét. Ez már nem élethalálharc, hanem sport a javából: a résztvevő állatok éppúgy alapos állatorvosi ellenőrzésen esnek át, mint az emberi sportolók, a hosszútávú versenyeken pedig kötelező pihenőket kell tartani. Gyepről, ostorról, füttykösről vagy egyéb kényeszerítő eszközről szó sincs: a kutyaszán az egyetlen állati erővel vontatott jármű, amelyet a hajtó – szakszóval: a *musher* – kizárólag vezényszavakkal irányít. A kutyáknak lételeme a mozgás, és látható élvezettel röpítik gazdájukat a friss havon – vagy ha hó nincs, akkor a szánt helyettesítő, ke-rekeken guruló edzőkocsin. A közhied-lemmel ellentétben a

„Civil” a pályán?

A magyar vizsla is megállja a helyét a huskyfogatban

vezérséget a kutyák nem véres küzdelmekkel, egymás közt döntik el: a fogat vezetőjét – aki többnyire nem is kan, hanem szuka – a gazda jelöli ki.

Szánhúzó klubja

A hazai kutyakiállításokon a szánhúzó fajták közül többnyire a kék szemű szibériai huskyval, a bivalyerős alaszakai malamuttal és a hófehér szamojéddel találkozhat a közönség. A negyedik nemzetközileg elismert szánhúzó fajtát, a grönlandit nálunk nem tenyésztik. A kanadai eszkimó kutya őshazáján kívül alig ismert – még ott is egyre ritkább, hiszen eredeti munkájából kiszorította a motoros szán.

Az alaszakai husky nem szépségversenyre, hanem kimondottan sportcélra tenyésztett fajta, akárcsak az ún. eurohound, amelyet a gyorsaság fokozása érdekében különböző fajtákkal kereszteztek, s alig emlékeztet az eredeti északi kutyákra. Szánhúzásra ugyanis bármilyen kutya megtanítható, amely elég erős és gyors hozzá: akár a vizslák is lelkesen feszülnek a hámba. Az már más kérdés, hogy ők nem tudnának mínusz negyven fokban is kint aludni a hóban – ehhez már igazi sarkvidéki kutyának kell születni...

A verseny a második évtől négynaposra bővült. A versenyzők napi 50-70 kilométeres távot tesznek meg. A legnagyobb különbség a hagyományos hosszútávú kutyaszánversenyekhez képest az, hogy a hajtónak kötelező felszerelést kell magával vinnie. Ez kutyánként 8 kilogramm, vagyis egy nyolc kutyából álló fogat már 64 kiló terhet visz magával, ami a rendkívül kemény hegyvidéki terepen mind a kutyák, mind a hajtó feladatát nagyon megnehezíti. A négy versenynapból az egyik mindig bivouac-olással végződik, ami azt jelenti, hogy a célba érkezett csapat a szabadban, hálósáokban, alkalmi táborhelyen tölti az éjszakát. A következő napi start természetesen innen indul.

Horváth János és fogata a „hosszú úton”

Balla Péter felvétele

2003 óta a Šediváčekův Long része annak a versenysorozatnak, amely a rendkívül megtisztelő „Iron Sled Dog Man” („a kutyaszán vasember”) címért folyik. Ugyanabban az évben történt, hogy két magyar musher, Buda Bálint és Horváth János kutyáival együtt sikeresen teljesítette a verseny 222 kilométerét. 2006 januárjában ismét szánhúzó kutyák énekétől hangos a Sas-hegység. Remélhetőleg a magyar hajtók kutyáinak hangja is elvegyül majd a többiekével, s újabb hazai sikerekről adhatunk majd hírt.

Hűvös tekintet

A szibériai husky kék szemei sokakat megigéznek, pedig ez a fajta nem kedvencnek való...

A tél vándorai

Feketén-fehéren

Hideg telek hűnöke

A csonttollú az északi tundravidéken fészkel, nálunk csak télen lehet vele találkozni. Többnyire csak néhány példány telet Magyarországon, egyes években azonban csapatostul érkeznek; a népi megfigyelés szerint ilyenkor igen kemény tél várható. Bár az összefüggés tudományosan nem bizonyított, de tény, hogy az utóbbi időkben ritkábban jelenik meg tömegesen, mint a múlt század elején, amikor még nem voltak ilyen enyhék a telek. Nevét szárnyának megkeményedett tolláról kapta, de ennél feltűnőbb jellegzetessége a fején látható bóbíta. Fiókáit rovarokkal eteti, télen azonban főként bogyókkal táplálkozik, s ivás helyett olykor havat csipeget.

Matyikó 2003

Matyikó Tibor természetfotósként és festő-grafikusművészként egyaránt az élővilág minél tökéletesebb megörökítésére törekszik. Eredeti foglalkozása erdész, így aztán közelről ismeri a növényeket és állatokat, amelyek szinte megelevenednek ceruzája nyomán.

Egy nagy túrást!

A tél nehéz időszak a csülkös vad számára, hiszen a hó alól nehezebb előkotorni a növényi táplálékot. Ilyenkor előnybe kerül a többiekkel szemben a vaddisznó, hiszen ő rendelkezik kimondottan túrásra szolgáló „szerszámmal”: orra kemény, erős túrókarimában végződik. Mókás látvány, amikor felnéz, hóval borított fejét kiemelve a süppedős fehérségből, és elkocog a sűrű erdő irányába. Lábnyomai felismerhetők a két elülső pata mögött terpeszkedő álcshűkők lenyomatáról, lakmározásának helye pedig az alaposan feltúrt hóról, avarról és földről, amely kusza csatatérként éktelenkedik a tisztáson, amíg újra el nem takarja a szállingózó hó.

Varjak évadja

Fehér hó, fekete varjak – a látvány bizonyára számodra is ismerős. A vetési varjak télire az emberi települések közelébe húzódnak, s gyakran csapatostul lepik el a városi parkokat is, táplálék után kutatva. Erős csőrükkel akár a diót is feltörik, időnként zajos veszekedéseket folytatnak egy-egy jó falatért, s kedvező széljárás esetén láthatod, amint élvezettel kergetőznek a magasban. Ha ragadozó madár kerül az útjukba, a nyomába erednek, és jól meghajszolják. A tavasz közeledtekor aztán egyik napról a másikra eltűnnek, mint a kámfor: visszahúzódnak fészkelőhelyeikre, ahol magas nyárfák ágai ringatják majd leendő fiókáikat.

„Nyitni-kék!”

A széncinege a telet és a nyarat egyaránt itthon tölti, de a hideg évszakban gyakrabban láthatjuk, hiszen ilyenkor jobban keresik az ember közelségét, élelem után kutatva. A meleg is csábítja, hiszen a városokban mindig melegebb van néhány fokkal, mint odakint az erdőn, mezőn. A vékony ágak végén keresgél, s időnként az ablakhoz röppen, ellenőrizni, maradt-e még mag vagy egy kis zsiradék az etetőben. Amíg tombol a tél, hangját sem nagyon hallani, de amikor megszordulnak az ereszek, rögvést felcsendül csilingelő éneke, melyet a költő (Szabó Lőrinc) így fordított le: „Nyitni-kék!”

Gyöngysor a hóban

A frissen lehullott hóban gyöngyfüzérként sorakoznak a vörös róka lábnyomai: lábait egymás elé rakosgatja, így csapája könnyen megkülönböztethető a kutyáctól. Az utóbbi években Európa rókanépessége igencsak megsaporodott, s az egykor rejtett életmódot folytató kisragadozók egyre közelebb húzódnak az emberi településekhez. Így aztán nyomaikkal könnyen találkozhatasz a kertek negyedek városszéli rétjein, főként a személtlerakók közelében, ahol ehető hulladékok után kutatnak. Kis szerencsévével akár magát a vörösbundás Rudit is megpillanthatod, de megérinteni ne próbáld: a gyanúsán szelíd róka veszett is lehet!

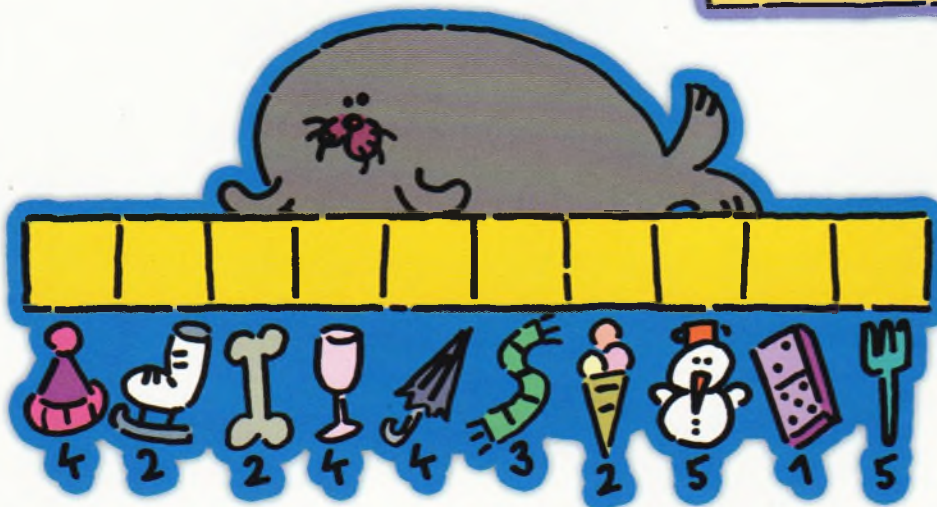
LÓGÓS SZÁNHÚZÓ

Összekeveredtek a kutyaszán zsinórjai. Derítsd ki, hogy a szánkó számmal jelzett részeihez melyik husky tartozik! Melyik kutya marad ki a szánhúzásból?

MEDVEGOMBÓC

A jegesmaci elejtette a fagyaltját. Hány gombócot tudsz kihalászni a labirintusból, ha elindulsz a nyíltól?

FÓKA-MÓKA

Mi a fóka hobbija? Az ábrák mellett szereplő számok azt jelzik, hogy az adott szó hányadik betűjelét kell a négyzetbe írnod ahhoz, hogy máris olvashasd a megoldást!

Felcserélt képek

Lapunk előző (2005/6.) számában egy kis kavarodás történt a képek körül.

Az 1. oldalon látható kék cinege, a 2. oldalon szereplő fenyőrigó, valamint a 48. oldalon látható zseze (kis kép) Dr. Streit Béla felvétele.

A 6. oldalon látható hiúz Bécsy László, a 8. oldalon szereplő, ugyancsak hiúzt ábrázoló fotó Matyikó Tibor felvétele. Olvasóinktól és a szerzőktől elnézést kérünk!

A National Geographic Channel kérdései:

1. Mi védi meg a rozmárt a hidegtől?
2. Van-e a nőstény rozmárnak agyara?
3. Melyik sarkvidék a rozmárok hazája?

A válaszokat a 27. oldalon található nyereményszelvényen küldd el szerkesztőségünk címére!

A sarkvidék nagyfogú óriásai

A filmben a National Geographic kutatója, Adam Ravetch a rozmárok szaporodási időszakának kellős közepén Kanada északkeleti partvidékére látogat, hogy az anyaállatok és újszülött kicsinyeik viselkedését tanulmányozza. Adam, a „Rozmárember” az úszó jégtáblák és a jellegzetes agyart viselő, tonnás súlyú óriások között varázslatos világba csöppen: a jeges víz felszíne alá merészkedve alig néhány méteres távolságból tanúja lesz, amint egy nőstény a kicsinyét szoptatja, odafent pedig egy jegesmedve a szeme láttára ront rá egy rozmárcsapatra.

2006. január 19. Csütörtök 8:00

2006. január 19. Csütörtök 13:00

2006. január 19. Csütörtök 19:00

Keresse az újságosoknál!

MACSKAMÁNIA

Érdekességek,
aktualitások,
történetek
a
Macskamánia
Magazinban!

Kapható
az újságárosoknál!

Könyvajánló

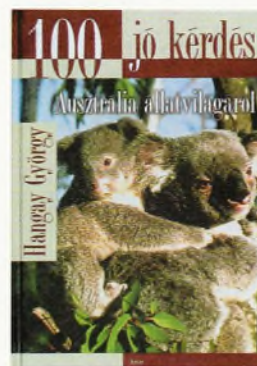
100 jó kérdés Ausztrália különös állatvilágáról

Miért ugrál a kenguru? Van-e az emunak szárnya? Valóban részeg-e a koala? – csupán néhány a számtalan kérdés közül, amelyeket gyakran feltesznek Ausztrália különös állatvilágával kapcsolatban, s amelyekre ki más is válaszolhatna hitelesebben, mint Dr. Hangay György! Az Ausztráliában élő magyar zoológusnak számos könyve megjelent már angol és magyar nyelven egyaránt. A rá jellemző könnyed és humoros stílus nem hiányzik a 100 jó kérdés Ausztrália különös állatvilágáról című kötetből sem.

Hangay György: 100 jó kérdés Ausztrália különös állatvilágáról; Arión Kiadó, 2005

Az ókori Egyiptom

Létezik-e olyan gyerek, akit ne töltene el izgalommal, ha az ókori Egyiptomról hall? Fáraók és piramisok, állatfejú istenek és a titokzatos, félelmetes nevű múmiák – mindez megelevenedik John Malam gyerekeknek szóló művében, melynek borítójáról a híres Tutanhamon fáraó térhatású képe néz ránk. A megelevenedést pedig szó szerint kell érteni, ugyanis e különleges könyvet kinyitva hajók, épületek emelkednek ki az oldalak közül. A kartonból készült alakok egyes részeit mozgatni is lehet, így egyetlen kézmozdulatunkra kötélfűzésbe kezdenek a több ezer évvel ezelőtti gyerekek, gördülni kezd a harci szekér, elénk tárul egy lakóház belseje, vagy éppen kiárad az életet hozó Nilus – igazi varázslat, papírba zárva!

John Malam: Az ókori Egyiptom; GABO Kiadó, 2005

DVD AJÁNLÓ

A világ legnagyobb, legokosabb és legfejlettebb teremtményei voltak. Mintegy 160 millió éven át uralkodtak a Földön, aztán hirtelen eltűntek. A tudósok régóta keresik a magyarázatot, miért pusztultak ki a dinoszauruszok. Újnan felfedezett bizonyítékok arra utalnak, hogy kb. 20millió évvel ezelőtt egy aszteroida

ütközött a Földnek, és elpusztította az élőlények 90%-át. Utazzon velünk vissza az időben, amikor a világot még ősdzsungel borította. Legyen a múlt szemtanúja, és lássa úgy a dinoszauruszokat, ahogy még azelőtt soha...

© 2005 Discovery Communications, Inc. Minden jog fenntartva.

A Discovery Channel további DVD filmjeit megtalálhatod a www.premiernet.hu honlapon. Info tel: 06-1 205-37-81

Legyél Te is a

szerekesztője!

Arra gondoltunk, hogy az új évben új rovattal kedveskedünk Neked, amit együtt fogunk elkészíteni. Biztos vagyok benne, hogy Neked is van olyan képed, amelyen a kedvenc állatoddal együtt vagy látható. Küldd be nekünk ezek közül a legjobbat, írd meg, hogy ki látható a képen, és mi hónapról hónapra bemutatunk ezekből egy csokorra valót. Az lenne a legjobb, ha digitális képet küldenél; ha egészen kis sünn vagy, kérd meg a szüleidet, hogy segítsenek!

A képet a mirtsezsuzsa@vadon.hu email-címre küldd el nekem. Ha papírképet szeretnél küldeni, kérlek, ne az eredetit küldd, hanem hívd elő belőle másolatot a számunkra.

Ha pedig igazán szeretnéd együtt szerkeszteni velünk a lapot, írd meg ötleteidet! Mi az, ami a természet izgalmas világából a legjobban érdekel, milyen állatokról, növényekről, egyebekről írjunk Neked? Mert mi azt szeretnénk, hogy a Süni a legkedvesebb újságod legyen!

Kezdhetjük?

JÁTSSZ VELÜNK ÉS NYERJ!

Ha a következő kérdésekre helyesen válaszolsz, az itt látható gyönyörűséges állatokat nyerheted meg, a Wild Republic (Vad Köztársaság) jóvoltából. Ha most nem volt szerencséd, megvásárolhatod őket a Budapesti Állatkertben.

1. Milyen színű a sarkvidéki farkas?
2. Melyik sarkvidéken élnek pingvinek?
3. Mikor pusztultak ki a mamutok?
4. Mi a hóbagoly fő tápláléka?
5. Milyen közlekedési eszközzel érte el Scott kapitány a Déli-sarkot?

NYEREMÉNYJÁTÉK-SZELVÉNY

(Ne felejtse el a hátoldalon az adatait kitölteni!)

Nyerj állatot magadnak!
A „Vad Köztársaság” kérdései

1.
2.
3.
4.
5.

Műsoros videokazettát nyerhetsz!

(Kérdéseink a 23. oldalon találhatóak.)

A Discovery Channel műsoros videokazettáját nyerheted!

A pézsmatulok neve:

.....

Beküldési határidő: 2005. február 28.

Takarítson meg 16%-ot, vagy akár 20%-ot!

Ha ezen a szelvényen igényli a Süni magazint, vagy a Vadon magazint, akkor 16%-al, esetleg 20%-al olcsóbban juthat lapjaihoz, mintha az újságárusoknál vásárolná meg. Pártoló tagként vesszük nyilvántartásba, a pártoló tagság a díj befizetésén túl semmiféle más kötelezettséggel nem jár, adatait titkosan kezeljük. Pártoló tagként a lapo(ka)t kedvezményezettje címére is átirányíthatja. Lepje meg családtagjait, barátait a Vadon magazin és a Süni magazin nyújtotta kalandokkal!

Kérem, küldjék a Süni magazint egy éven át példányban
(díj 1.998 Ft/év példányonként, kedvezmény 16%)

Kérem, küldjék a Vadon magazint egy éven át példányban
(díj 1.998 Ft/év példányonként, kedvezmény 16%)

Kérem, küldjék a Süni magazint és a Vadon magazint egy éven át példányban
(díj 3.804 Ft/év példányonként, kedvezmény 20%)

a szelvény hátoldalán megadott címre.

kelt:

aláírás:

Göncöl

Alapítvány

NYEREMÉNYJÁTÉK-SZELVÉNY

(Ne felejtse el a hátoldalon az adatait kitölteni!)

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!

Nevem:

Címem:

Iskolám neve és címe:

Kedvenc állatom:

Műsoros videokazettát nyerhetsz!

Nevem:

Címem:

Iskolám neve és címe:

Melyik cikk tetszett legjobban?

A Discovery Channel műsoros videokazettáját nyerheted!

Nevem:

Címem:

Iskolám neve és címe:

Hol vásároltam meg a SÜNI-t?

tanító néninél újságárusnál előfizettem

Beküldési határidő: 2006. február 28.

Nyeredményhirdetés

Előző számunk helyes megfejtései:

A Wild Republic kérdései:

1. A keresztcsőrű pinty fő tápláléka a fenyőmag.
2. A magyarországi medveotthon Veresegyházon található.
3. A legnagyobb szarvasféle a jávorszarvas.
4. A világ legnagyobb mamutfenyői Kaliforniában élnek.
5. A széncinege nem költöző madár.

A National Geographic Channel kérdései:

1. A jegesmedve az északi sarkvidéken él.
2. A Budapesti Állatkertben is látható jegesmedve.
3. A Kárpátokban barnamedvék élnek.

Az MME feladványának megfejtése:

A madarakat nem szabad télen kenyérrel etetni.

Szerencsés nyerteseink:

A Wild Republic játékállatait nyerték:

Balajti Dániel (Miskolc), Bödő Dominik (Kaposvár), Horváth Márk (Kacorlak), Károly Dávid és Ári (Szolnok), Kovács Máté (Rád), Lakatos Fruzsina (Budapest), Maros Dániel (Törökszentmiklós), Simon Alexandra (Törökbálint), Varga Márton (Miskolc-Hejőcsaba), Zalai Balázs (Budapest)

A National Geographic Channel videokazettáit nyerték:

Szilágyi Boglárka (Ibrány), Szabó Lili (Budapest), Pataki Arnold (Csanádapáca)

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület ajándékait nyerték:

Sterczler Ödön (Tatabánya), Salamon Gábor (Budapest), Végerbauer Livia (Kőszeg)

Kérdéseire szívesen válaszolunk a (36-1) 266-5449 telefonszámon.

Kérjük a kupont olvashatóan kitöltve küldje vissza a Süni és Vadon magazinok szerkesztőségének címére: 1242 Budapest, Pf. 455.

E-mail: szerk@vadon.hu
A magazinokat csak a pártozó tagsági díj beérkezése után tudjuk biztosítani.

A díjak csak belföldi kézbesítésre érvényesek.

Befizető neve (intézmény esetén a kapcsolattartó neve is):

Levélcíme:

Telefonszáma:

Kedvezményezett neve (ha nem azonos a befizetővel):

Lakcíme:

**Göncöl Alapítvány,
Süni Egyesület kiadó**

Dátum:

Aláírás:

VADON

természet • kaland • tudomány

2005/6. szám
Ára: 396 Ft

Újrahasznított papíron

m e g j e l e n t

VADON

természet • kaland • tudomány

Keresse az

újságárusoknál!

A fagy népei

A kanadai eszkimóktól szibériai rokonainkig

A legtöbb gyerek szereti a telet: a havas táj gyönyörű, lehet hógolyózni, szánkózni, sietni vagy koresolyázni. De mi lenne, ha egyszer elfelejtene kitavaszkodni, és örökre tél maradna?

*„A keleti jégnek népe fogy, mint nyár elején a dér,
Cukrot, kávét koldul valahány, ha fehér arc arra tér.
A nyugati jégnek népe mind verekedni, lopni tanul,
Jó prémjeiket kalmár viszi el és lelküket idegen úr.
A déli jégnek embere mind jött-menttel alkuszik,
Az asszonyokon szalag fityeg s tépettek a sátraik.
De az örök jég népe között nem járnak az új urak:
Narvál-agyar a fegyverük, végső hős-férfiak.”*

R. Kipling

Ki lakik a hókunyhóban?

Ha eszkimóról beszélünk, prémcsuklyát viselő, kerek arcú emberre gondolunk, dárdával a kezében, amint éppen fókára vadászik a vastag jégen, majd az elejtett zsákmányt kutyaszánon viszi haza hóból épült, félgömb alakú kunyhójába, az igluba, ahol kőlámpásban égő fókaszőr világít. Ez a leírás azonban egyáltalán nem minden sarkvidéki ember-

csoportra illik rá, csak a kanadai sarkvidéken élő inuit népre: ők építették azokat a híres-nevezetes hóházakat. Ők is csak a telet töltötték azonban igluban: tavasszal, amikor hajlékuk olvadni kezdett, bőrből készült sátrakra cserélték. Világszerte elterjedt elnevezésük, az „eszkimó” valójában indián eredetű gúnynév, amelynek jelentése „nyershúsevő”.

Élet a jégen

Inuitok kutyaszánnal -
Mátyus Patrícia festménye

Nyers foka: fél egészség

A hagyományos életmódjukat folytató eszkimók hazájában az év legnagyobb részében semmilyen ehető növényhez nem lehet hozzájutni. A húsban minden fontos tápanyag megtalálható, amire az emberi testnek szüksége van – de csak ha nyersen

eszik meg, a sütéstől, főzéstől némelyik károsodik, lebomlik. Az inuit férfiak rénszarvasra, pézsmatulokra, fókára, bálnára vadásztak, az asszonyok pedig az állatbőrökből ruhát, sátrat, csónakot készítettek. A fiúk gyerekoruktól kezdve ismerkedtek a vadászat, a kutyaszánhajtás, a kajakozás fortélyaiival, és tizenöt éves korukban már önállóan tudtak hókunyhót építeni. Erre nem mindenféle hó alkalmas: a túl laza hó porlik, a túl tömör viszont nagyon súlyos, és hideg is, mert hiányzik belőle a hőszigetelő légréteg. A hótömböket a *panak* nevű, hosszú pengéjű hókéssel vágják méretre. Az igluban nincs olyan metsző hideg, mint odakinn a hómezőn, de igazán meleg otthonnak azért nem mondható – így meg kell bocsátanunk az eszkimóknak, hogy ma már ők is inkább „igazi” házakban laknak.

Ez nem a Mikulás!

A szibériában élő hantik egy része még ma is ősi életmódját folytatja: rénszarvast tenyésztenek, melyet szán elé is lehet fogni

A világ tetején

Nemcsak a sarkvidéken van nagyon hideg, hanem a magas hegységeken is. A Himalájában élő népeknek az eszkimókhöz és a szibériai népekhez hasonlóan dacolniuk kell a zord környezettel. Az ő teherhordójuk azonban nem a kutya, és nem is a rénszarvas, hanem a jak. Ez a hosszú szőrű marhaféle nemcsak a hideget, a hóviharokat viseli el, hanem biztos lábakkal közlekedik a több ezer méter magas hegyek sziklás ösvényein is.

Szendró Szabolcs felvétele

Mi vagyunk az Emberek

Ha nem is eszkimók, de a csikorgó hideggel birkóznak nap mint nap azok a népek is, akiket legközelebbi rokonainknak tekinthetünk. A ma-

gyarok őshazája Szibériában volt, s bár már sok ezer évvel ezelőtt elhagytuk azt a tájat, hogy hosszas és kalandos vándorlás után végül gyökeret verjünk itt, a Kárpát-medencében, nyelvünk

Ruttkay Eszter felvétele

Hattyúprém

A hideg elleni védekezésre alkalmas az állatok prémje. Létezik azonban olyan természetes anyag, amely még a szőrmenél is jobb hőszigetelő, ez pedig a toll: még a parányi cinege testét is képes megóvni a kihűléstől. A cinege „ruháját” persze az ember nehezen vehetné kölcsön, a hattyú viszont már elég nagy madár ahhoz, hogy bőre kikészíthető legyen. A hanti asszonyok az elejtett madár fedőtollait kitépdesik, így a hattyú lenyúzott bőrében nem marad más, mint a pihepuha, hófehér pehelytollak. A kikészített bőrből olyan lábszákot varrnak, amely melegen tartja az ember végtagját még a hosszan tartó vadlesen, a vérfagyasztó hidegben is.

szerkezete és ősi népmeséink világa még ma is sok rokon vonást mutat az obi-ugorokéval. Ezeket a népeket osztják és vogul néven ismeri a világ, de ők magukat hantiknak és manysiknak nevezik (e szavak eredetileg embert, családot, népet jelentenek, akár csak az „inuit” szó). Még ma is vannak köztük, akik eredeti, természetközeli életmódjukat folytatják: a jégen vágott lékekbe merített hálóval halásznak, rénszarvast tenyésztenek, de fontos szerephez jutott

Hanti közösség

A hátsó sorban jobb oldalt Ruttkay Eszter magyar néprajzkutató

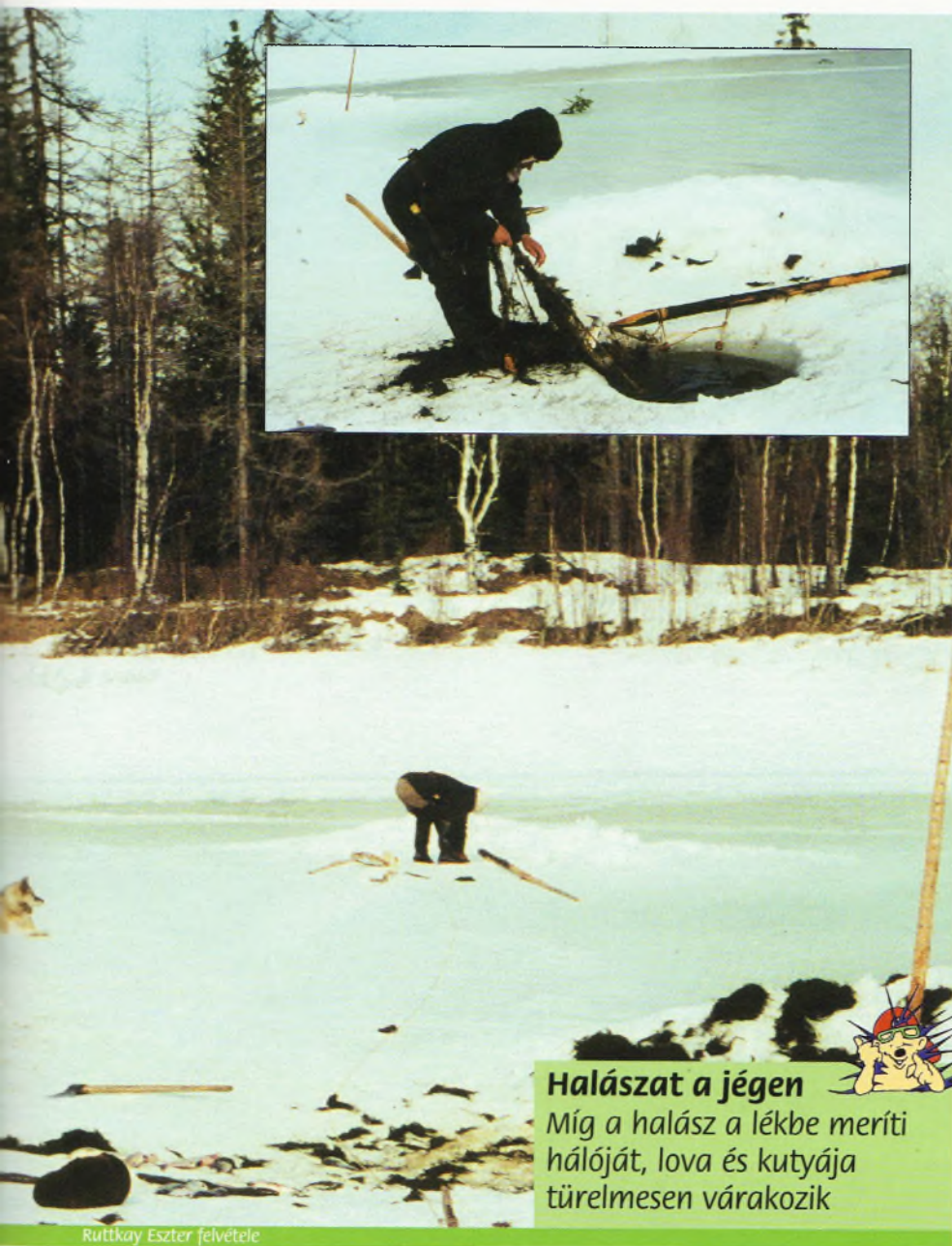

életükben és kultúrájukban a ló is. A háziállattartásnak köszönhetően nagyobb biztonságban érezhették magukat az elmúlt évezredek során, mint az eszkimók, akiknek élete a vadászat sikerétől függött.

Fókaszír helyett kőolaj

Bár az Alaszkában, Grönlandon és Szibériában élő népek különböző nyelveket beszélnek, ősi hiedelemviláguk nagyon hasonló egymáshoz. Mindig is szorosan együtt éltek a természettel, így magától értetődőnek tartották, hogy minden állatnak, minden természeti jelenségnek megvan a maga szelleme, akikkel a sá-

Halászat a jégen

Míg a halász a lékbe meríti hálóját, lova és kutyája türelmesen várakozik

Ruttkay Eszter felvétele

mán közvetítésével tudtak kapcsolatba lépni. Vadászhattak bálnára, fókára, rénszarvasra vagy madarakra, hagyományos eszközökkel nem fenyegették a természet egyensúlyának fennmaradását. Sajnos őket is utolérte azonban az európai életformával járó „haladás”: kutyafogat helyett motoros szánon járnak, s eredeti viseletüket, szerszámaikat modern ruházatra és eszközökre cserélték. Ráadásul hazájukban kőolaj- és földgázlelőhelyeket fedeztek fel, ami ma-

gával hozta a környezetszennyezést, s a fókavadászok és rénszarvastenyésztők utódai már olajmunkásnak készülnek...

Medvekutya

Hanti asszony kutyával Szibériában, az Ob folyó vidékén

A farkas és a rénszarvas

„Kezdetben volt az Asszony és a Férfi, és kívülük senki és semmi nem járkált, úszkált, röpködött a világon, mígnem egy napon az Asszony mély vermet ásott a földbe, és halászni kezdett benne. Sorban egymás után kihúzogatta az összes állatokat, és a legutolsó, amit kihúzott a veremből, a rénszarvas volt. Ekkor Kaila, az Ég Istene elmondta az Asszonynak, hogy a legislegnagyobb ajándék a rénszarvas, mert a rénszarvas lesz az ember tápláléka.

Ekkor az Asszony szabadon bocsátotta a rénszarvasot, és megparancsolta neki, hogy menjen ki a földekre és sokasodjék, és a rénszarvas engedelmessé vált az Asszony szavának, és nemsokára telistele volt a föld rénszarvassal, így aztán az Asszony fiai szerencsével vadásztak, volt mit enniük, volt mibe öltözniük, volt jó bőrsátruk, amiben lakhattak, és mindez a rénszarvasból.

Ámde az Asszony fiai csupán a nagy, kövér rénszarvasokra vadásztak, a gyengéjét, az apraját, a betegjét nem szerették elejteni, mert azok ennyivalónak nem voltak jók, meg a bőrük sem volt elég alkalmas. És így, idő múltával az történt, hogy több gyenge és beteg rénszarvas volt, mint ahány erős és kövér, és amikor a fiúk látták ezt, megrémültek, és elpanaszolták az Asszonynak.

Ekkor az Asszony varázslatba fogott, Kailához fordult, és azt mondta neki: »Nem jó a te munkád, mert lám, a rénszarvasok gyengék lettek, meg betegek, és ha mi eszünk belőlük, bizony mi is gyengék, meg betegek leszünk.«

Kaila hallotta ezt, és így szólt az Asszonyhoz: »Az én munkám jó munka. Szólok majd Amaroknak (a Farkasistennek), ő pedig szól gyermekeinek, hogy egyék meg a beteg, a gyenge, az apró rénszarvasokat, és akkor a föld megmarad a kövér meg erős rénszarvasoknak.«

És így is történt, és emiatt egy a farkas meg a rénszarvas – mert a rénszarvas táplálja a farkast, de a farkas tartja meg jó erőben a rénszarvasokat.”

Eszkimó mítosz
(F. Mowat nyomán)

Magyarok a jég hátán

Hófödte csúcsokra mászni a Föld legmagasabb hegységeiben, pingvineket fényképezni az Antarktison vagy a lavinák természetét kutatni a Tátrában – a magyar gyerekek számára mindez csupán távoli álmoknak tűnik. De vannak, akik valóra váltották ezeket az álmokat...

Olyan sportot akart űzni, ahol nem egymás ellen, hanem egymásért folyik a küzdelem. 30 éves elmúlt, mire el merete hinni: képes lesz igazi hegycsúcsokat megmászni. 7600 méter magasan tanulta meg, milyen igazán fáradtnak lenni. Szendrő Szabolcs élete az akarat és a kitartás diadala

Legyőzni nem a hegyet kell

Magyarországon nem könnyű hegyászónak születni, hiszen körülnézve nem látunk meredező csúcsokat. Így aztán 16 évesen nem is hegyászó szerettem volna lenni, hanem súlyemelő. Egyszer azonban, épp edzésre menet, fel akartam ugrani az induló vonatra, de leestem, és a vonat lecsipett egy darabot a sarkamból. Csontot nem is ért, három nap múlva mégis le kellett vágni térd alatt a lábamat. Ezzel egy álom elszállt, de tudtam: sportolni továbbra is akarok. Először kajakozni kezdtem, és hét évig úztem ezt a sportot versenyszerűen. Aztán olvastam egy könyvet, amelyben elindult négy hegyászó, de csak egy jött közülük vissza. Akkor értettem meg, hogy ez az a sport, amelyben nem a társaimat kell

legyőzni, hanem összefogni a legjobb barátaimmal, és nem is a hegyet kell legyőzni, mert ahhoz kevés vagyok.

Tudtam persze, hogy fél lábbal nemigen szoktak hegyet mászni, de egyre többet jártam túrázni, először csak a Börzsönybe, a Pilisbe, később a Tátrába, Szász-Svájcba, Bulgáriába, és 79-ben vagy 80-ban jutottam el arra a szintre, hogy el mertem hinni: mehetek „igazi” hegyek közé. Kimentem az Alpokba, és eljutottam három darab négyezres csúcsra. Ez volt az első bemutatkozásom a hegyek felé, és ők elfogadtak: szerettek, de nem annyira, hogy ott tartsanak. Abban a szerencsében volt részem, hogy bejártam jóformán az egész világot: voltam Afrikában, Észak- és Dél-Amerikában, és eljutottam

barátságok szövődnek itt, amelyeket nehéz volna földi szinten ilyen szorosra kötni – mert nem csak a kötelet kötözgetjük egymásra odafent...

Jövőre lesz egy 8000-es expedíció, amire a hatvanadik születésnapom alkalmából meghívtak. Ha fel tudok rá készülni testileg-lelkileg, akkor elmegyek. Nem egyszerű itthon készülni a mászásra, hiszen az a jó, ha minél közelebb van az ember a hegyekhez. A Tátra ugyan nincs a világ végén, de néha még az is túlságosan távol van. Amikor a Himalájába készültem, esténként 20-25 kört mentem fel-alá a pa-

a Himalájába is. Az útjaimról készült napló alapján Németh Géza barátom jegyezte le az élményeimet, „Fél lábbal a csúcson” címmel. Én nem tudtam elolvasni, mert borzasztóan zavart, hogy visszahallom a saját hangomat... A könyvekben az ember felemelő élményekről olvas egy-egy csúcs meghódítása kapcsán – nekem az igazi nagy csúcsaimon

Tea hóléből

Egy komoly expedíció két és fél hónapig is eltart. Az alaptáborba még nagy hátizsákkal érkezik az ember, és minél feljebb megy, annál kevesebb holmit visz magával. 8000 méteren a levegőben az oxigén mennyisége egyharmadára csökken, így az ember anyagcsereje amúgy sem működik tökéletesen: a legfinomabb ételt is erőszakkal nyomja le a torkán. Vannak persze speciális hegymászó-táplálékok, de azoknak az ára is megvan... Inni pedig csak olvasztott hólevet lehet – ha levesport vagy teát tesz bele az ember, akkor egészen használható folyadék...

ingben, pulóverben és szélkabátban, mínusz huszonöt fokban – ezt a „csúcsélményt” nem sok embernek kívánom. A hegyek próbára teszik az ember egészségét: a sportolók szoktak ugyan magashegyi edzéseket tartani a teljesítményük növelése érdekében, de nem 6-8000 méter magasságban! Mire visszajövök, leadok vagy tíz kilót, és egyáltalán nem érzem úgy, hogy szétrobbanok az erőtől. De olyan

nelházban, ahol lakom – nem sok ember edz így az Everestre, de ha ennyi időm és lehetőségem van, akkor ezt kell kihasználni. Vagy egy kőfejtőben mászkálok egy 5-6 méteres falon jobbra-balra – de az agyamban ilyenkor a hegy van, ahova készülök, és tudom, hogy mit akarok. Ebből fogok élni a nyolcezres hegyen is – egyszerűen lefordítom az ötméteres kis kövemre az egészemet...

mindig túlélési problémáim voltak: a kimerültségtől elvesztettem a látásomat, és nem tudtam, hogy fogok lejönni, vagy fennragadtam a csúcson, és ott töltöttem tizenegy és fél órát farmer-

Aki látta már, milyen pusztítást tud véghezvinni a hegyekből lezúduló hótömeg, borzongva ejti ki a „lavina” szót. Seres Anna azonban kivétel: számára a hó nem ellenség, hanem ellenfél, s megküzdeni vele nemes kihívás

Lavinalány

A természet és a hó szeretete már gyerekkoromtól bennem él, szabadidőmet is ilyen környezetben töltöm szívesen. Középiskolás korom óta mászom sziklát, jeget, sokat túrázom a hegyekben. 1993 óta kutyaszánt is hajtok; a hosszú szántúrákat része-

sítem előnyben a rövidebb sprintversenyekkel szemben.

2000 óta foglalkozom lavinákkal, amikor egy kanadai egyetem természeti veszélyekkel foglalkozó nyári kurzusán vettem részt. Diplomamunkámban az Alacsony-Tátra egy területére készítettem lavina-előrejelzési modellt (több-kevesebb sikerrel), és a most készülő doktori disszertációm is erről a témáról szól.

A lavina a hegyoldalon lezúduló hótömeg, mely gyakran tartalmaz jeget, sziklát, talajt és növénymaradványokat is. Általában a hótakaróra nehezedő valami-

lyen többletsúly indítja meg – ez a többletsúly szerencsétlenebb esetben lehet egy ember vagy embercsoport is, de általában a meglévő hótakaróra rakódó újabb hórétegek súlya. Ilyenkor a hótakaróban valahol mélyen meglévő gyenge hóréteg össze-roppan, és emiatt indul meg a lavina – ez inkább a hideg téli hónapokra jellemző –, vagy a hótakaróban levő jégrétegen csúsznak meg a felette levő hórétegek – ez utóbbi eset általában tavasszal vagy melegebb időben jön létre.

A lavinákat különböző típusokba sorolják. A száraz porhó-lavinák rendkívül gyorsak, 100-200 km/h sebességűek. Nem az eltemetés által okoznak nagy károkat, hanem mert légnyomás-lökéshullám halad előttük, amely házakat képes romba dönteni, fákat tud derékbatörni vagy gyökerestül kicsavarni. A nedves lavinák viszonylag lassúak, sebességük néhány 10 km/h, viszont mivel rendkívül tömör, nedves hóból állnak, tömegüknél fogva szinte megállíthatatlanul haladnak előre, és minden útjukba kerülőt földig rombolnak.

Hókrisztályok a mikroszkóp alatt

Minden egyes hóesés elkülöníthető réteget alkot a hótakaróban. Az egyes rétegek hókrisztályai az időjárási viszonyoktól függően különböző átalakulásokon mennek keresztül. A frissen hullott ágas-bogas hókrisztályok karjai néhány nap alatt eltűnnek. Tartósan hideg időben az alsóbb hórétegekben először kristálycukorhoz ha-

sonló szögletes kristályok, majd nagy méretű, üreges, csésze alakú kristályok keletkeznek, amelyek rendkívül törekenyek, kis terhelésre is könnyen összeroppannak, lavinát idézve elő. Egyenletes hőmérsékletű, olvadáspont-közeli, de az alatti időben a hókrisztályok lekerekednek, köztük lassan kötések alakulnak ki. Fagypon-

t körül ingadozó hőmérséklet esetén, amikor a hó hol megolvad, hol megfagy, a szemcsék szintén lekerekednek, olvadt állapotban vízhártya tartja őket össze, ami a hőmérséklet csökkenésekor megfagy. Az ilyen hó olvadáskor gyenge, lavinaveszélyes, fagyott állapotban viszont erős.

A Delta című tudományos tévéműsor régi felvételén sarkkutatók menetelnek a hómezőn. Évtizedekkel később Fiar Sándor, a magazin mai műsorvezetője maga is eljutott az Antarktiszra

Dr. Illyés Péter felvételei

Deltával a Déli-sarkon

déknek: hét „őrült sportember”, öt fiú és két lány. Meg kell mondanom, a lányok éppolyan keményen és kitartóan végigküzdöték a három hónapot, mint mi, férfiak! A szomszédos lengyel kutatóbázison volt lehetőségünk fürödni és melegedni egy kicsit – egyébként sátorban aludtunk, pedig megesett, hogy a táborunkat egyszerűen elfújta a szél. Amikor az első pingvint megpil-

– Biológia–földrajz szakos tanári diplomával a zsebemben fogalmazódott meg bennem a gondolat: ne tanítson az ember földrajzot, amíg csak tankönyvből ismeri a világot. Egy alkalommal tévések toppantak be a tanzóra, ahol tanársegédként dolgoztam, és azt mondták: kellene valaki, aki elmeséli a Visegrádi-hegység kialakulását. Így kezdtem el televíziózni, és hat éve vagyok a Delta műsorvezetője. Gyerekkoromban is szerettem a Deltát, amely már 40 éve működik – talán nincs is még egy ilyen műsor...

A terepi forgatások hozták meg a kedvünket a komolyabb expedíciókhoz, így jött a gondolat, hogy menjünk el az Antarktisz-

ra, ahol 35 éve nem jártak magyar filmesek. Egy évet vettek igénybe az előkészületek, majd nekivágtunk sátorral a sarkvi-

lantottuk, fél órán át le sem tettük a fényképezőgépet – később aztán hatalmas csapatokkal találkoztunk, amelyek egyáltalán nem féltek az embertől, mint ahogy a rablósirályok sem. A köztudatban az él, hogy a pingvin halat eszik, pedig a déli sarkvidéken szinte minden állat főleg rákot fal – kivéve persze a hatalmas leopárdfókát, amely veszedelmes ragadozó, még az ember sincs biztonságban tőle.

Az ötvenes években született egy nemzetközi egyezmény: az Antarktisz legyen kizárólag a kutatás hazája. Itt nincsenek állandó emberi települések, és nincsenek ipari üzemek sem. A cél az, hogy az idelátogatók megismerjék az érintetlen természetet, és hagyják is érintetlenül maguk

után. Az első sarkkutatók még elég könnyelműen viselkedtek: például lovakat, hideghez szokott szibériai pónikat hoztak magukkal, amelyek azonban sorra belevesztek a gleccserhasadékokba. A szánhúzó kutyák viszont túlságosan is jól alkalmazkodtak a körülményekhez, és kárt tettek az őshonos állatvilágban, amely nem volt felkészülve a szárazföldi ragadozók létezésére. Még a cipők talpán, mag vagy spóra formájában behurcolt, lábnyomokban gyökeret vert növények is veszélyeztetik

hában sétálnak a báméskodó pingvinek között. A levegő mentes minden kórokozótól, így az itt eltöltött hónapok alatt az ember immunrendszere egyszerűen leáll, mert nincs mi ellen védekeznie – így ha hirtelen rátörnek a vírusok, baktériumok, könnyen elkaphat mindenféle betegséget. Rajtunk is végigsöpört egy alapos nátha, amit egy kutatóállomáson tett látogatásunk során szedtünk össze.

Az Antarktisz furcsa kontinens: itt olyan a nyár, mint nálunk a tél. A tél közeledtekor a Nap egyre

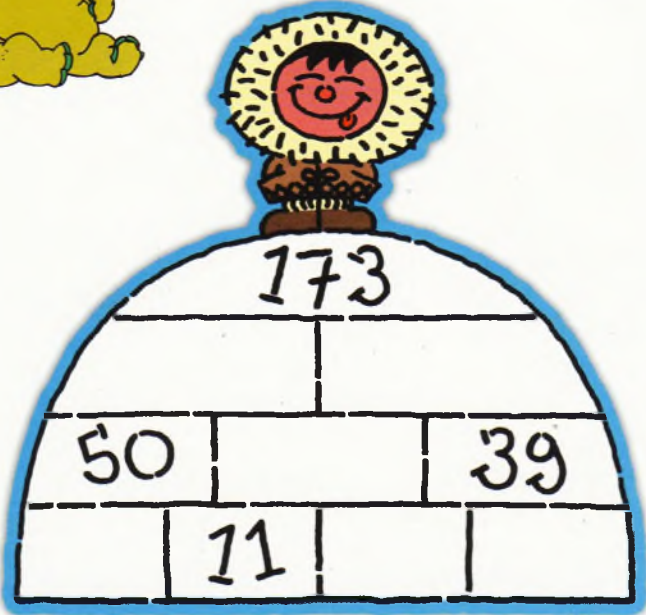

Fiar Sándor felvétele

az itt élő, nagyon sérülékeny, lassan fejlődő mohákat, zuzmókat. Ma már semmilyen élőlényt nem szabad a kontinens területére bevinni, és a látogatók csírátlantott öltözékben, valóságos úrru-

alacsonyabban jár, végül már csak végigkúszik a látóhatáron, aztán a sarki nyár kezdetéig teljesen eltűnik az égboltról, csak a csillagok meg a hó világít a sötétben, és mágikus fények tükröződnek szikrázva a jégen. Amikor pedig befagy a partok körül a tenger, akár a kétszeresére is megnőhet a földrész területe: ilyenkor hajóval kikötni rajta lehetetlen. Expedíciónk eredetileg tervezett három hónapjának lejártakor nem kis kétségsébeséssel vettük tudomásul, hogy a repülőgép, amelynek haza kellett volna vinnie minket, a rossz időjárási viszonyok miatt nem tud leszállni – így aztán még egy hetet ott töltöttünk ráadás-ként, mire végre megnyílt a szürke ég, és a sűrű fellegek közül leereszkedett értünk a gép...

ÉSZAKI MATEK

A felső szám mindig az alatta lévő két szám összege.

Töltsd ki a számpiramis hiányzó mezőit!

Műsoros videokazettát nyerhetsz!
Megfejtésed írd a 27. oldalon található nyereményszelvényre!

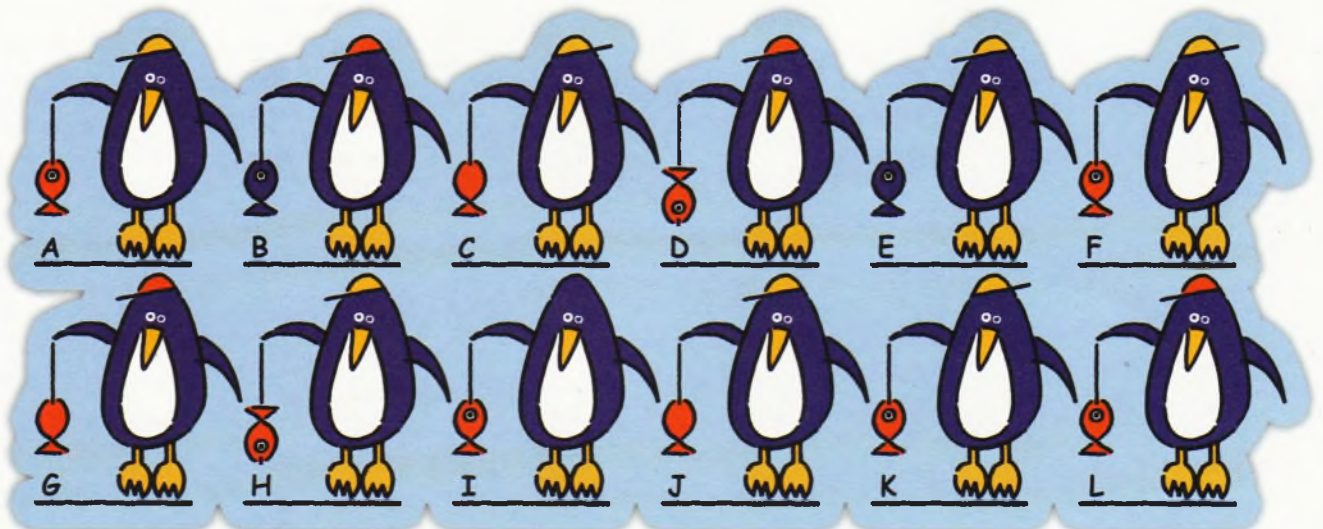
KI EZ A TULOK?

Hogy hívják szegény pézsmatulkot? Párosítsd az azonos betűket, majd a megmaradt hat betűből állítsd össze a megoldást!

TUCATNYI PINGVIN

A tizenkét pingvin között keresd meg azt a kettőt, amelyek teljesen egyforma!

Élj úgy, mint az erdő!

Környezetbarát papíron a

süni

...és az erdő is élni fog.

Mi történik a hó alatt?

Lehullott a hó, vastag, fehér takarót borítva erdőre, mezőre. Ha megérinted, hidegnek érzed, s ha sokáig tartod a kezeden, elgémberednek az ujjaid. Nehéz elképzelni, hogy éppen ez a hideg hóréteg az, amely a talajt és a lehullott avart a benne lévő élőlényekkel együtt megvédi a fagytól.

Túlzás lenne azt állítani, hogy a hó alatt meleg van, de mindenesetre melegebb, mint fölötte. A laza hóréteg ugyanis rengeteg levegőt ejt csapdába: tíz centiméternyi hóréteg egy centiméternyi esőnek felel meg, vagyis ennyi belőle a víz, a többi a hópelyhek között megrekedt levegő.

A levegő pedig remek hőszigetelő, amit az állatvilág is kihasznál: a rénszarvas szőrszála például belül üreges, levegőt tartalmaz, hogy jobban védjen a hidegtől, a madarak pedig felborzolják a tollazatukat, hogy pehelytollaik közé hőszigetelő légréteget gyűjtsenek. A modern téglákat is ugyanezért készítik lyukacsosra. Az eszkimók a hókunyhóikat laza hóból készítették: a túlságosan tömör hóból épült iglu borzasztóan hideg, mert falából hiányzik a hőszigetelő levegő.

A hó tehát hőszigetelő réteget képez a talaj fölött, és fokozatos olvadásával nedvesen is tartja. Márpedig éppen ez az, amire az avarban telelő élőlényeknek szükségük van a tél folyamán, hogy meg ne fagyjanak és ki ne száradjanak. Maga az avar további rétegeket alkot, így alatta elegendő a hőmérséklet ahhoz, hogy a lebontó szervezetek közben folyamatosan munkálkodhassanak. Így aztán a lehullott avarréteg alján a falevelek fokozatosan korhadni kezdenek: először a levéllemez tűnik el, és csak az erezet marad meg, leheletfinom csipke formájában, később már az sem... A benne lévő hasznos anyagok visszakerülnek a talajba, tápláló humusszá, termőfölddé változtatva azt a tavasszal kikelő kis magoncok számára. Az erdőben ismeretlen fogalom a szemét, itt semmi nem vész el – csak átalakul!

Tipp: Tegyelj egy kirándulást a téli erdőbe, vagy akár csupán a kert végébe! Ha egy kis helyen feltúrod, félrebotrod az avart, vagy felfordítasz egy korhadt tuskót, nagyobbacska szikladarabot, szinte bizonyos, hogy találsz alatta élőlényeket: meztelencsigák rejtőzködnek a repedésekben, giliszták húzódnak vissza föld alatti járataikba, és halvány, zöldessárga csírák keresik az utat a fény felé. Óvatosan takard vissza őket, hogy zavartalanul pihenhessenek tavaszig!

Emesz Csipke 8 és fél éves

Mirtse Korinna 10 éves

Koller András 14 éves

Írta: Kovács Gyula
Rajzolta: Mirtse Áron

Tündértanfolyam

Nincs ez másképp azoknak az élőlényeknek a jövőjével sem, amelyekkel olyan nagyon szerettek találkozni erdőn-mezőn, vagy akár csak örültök, hogy tudjátok, ott bújnak valahol a sűrű mélyén. Ezek közül nem egy bizony törődésre szorul. (Biztosan tudom, hogy fontosak számodra az állatok és növények, hiszen ha nem lennének, nem olvasnád most ezt az újságot sem.) Az jutott hát eszünkbe, az új évben új rovatot indítunk, amelyben ötleteket találtok, hogyan kínálhattok helyet olyan élőlényeknek, amelyek ezen a több mint hatmilliárd embertől zsúfolt, Föld nevű óriásbuszon mellettünk utaznak, azaz itt élnek a környezetünkben. Mielőtt azonban a konkrét, terepen, parkban, kertben, erkélyen, nyaraláskor végezhető lehetőségeket sorra vennénk, el kell sajátítanunk egy

A napokban, utazás közben, érdekes jelenetnek voltam tanúja. Fölszállt a zsúfolt buszra egy édesanya, kezében csöpp csecsemőt tartva. Hallottam, amint a tőlem nem messze ülő két gyerek a következő beszélgetésbe kezdett:

- Át kellene adni a helyet...
- Űgyis feláll majd valaki!
- Igazad van! - felelte emez, majd fölkelte, és átadta az ülőhelyet, amit a kismama kedves mosollyal köszönt meg. Számomra az a lárkó a busz hőségévé vált, hiszen nem csak udvariasságból cselekedett, hanem megértette, hogy ha mindenki ülve várja, amíg majd csak megoldódnak valahogy a dolgok, semmi sem fog történni...

módszert, amellyel szinte a nap 24 órájában élőlényeket menthetünk meg. Nem is módszer, egyenesen varázsige, amit már mindenki hallott, de csak kevesen értik és tanulják meg. Így szól:

TAKARÉKOSSÁG!

És most ne a zsebpénzzel való spórolásra gondoljatok! Hogyan is függnek a mi tékozlásunktól a hegyek, óceánok, sivatagok, jégsapkák és dzsungel lakói? Pofonegyszerű! Az emberi civilizáció jelenleg szinte minden energia-, víz- és nyersanyag-szükségletét egy olyan asztalról veszi el, amelyet a bolygó összes

lénye ül körül. Ha pedig egy asztalnál többen ülnek, akkor minél többet szed valaki a tányérjára, annál kevesebb jut a többieknek, ezt mindenki tudja. Az emberiség sajnos távolról sem tanúsít akkora önmérsékletet a nagy közös asztalnál, mint amit vasárnapi ebédek alkalmával a családtagjaitoktól megszokhattatok. Energia-szükségletünk kielégítéséért folyókat rekesztünk el, erdőket tüzelünk el, füsttel terheltük a levegőt (savasesőket és globális felmelegedést okozva), veszélyesen sugárzó atommáglyákat rakunk. Rengeteg vegyszer a tiszta vízzel keveredve ömlik a lefolyóba, és onnan gyakran egyenesen a természetbe. Az eredmény, hogy egyes állat- és növényfajok mára végleg eltűntek, vagy a kipusztulás szélére jutottak!

Ugye, szörnyű? Ám mindezt nem gonosz emberek okozzák ám, hanem saját mindennapjaink! Hiszen a mi szobánkban ég a lámpa, nekünk hűt a jégszekrény, a légkondicionáló, nekünk fűt a radiátor. Azok is mi vagyunk, akik teleengedik a fürdőkádat, vagy a kertet ivóvízzel locsolják. És a boltban vásárolt dolgok sem a fán teremnek: nekünk készülnek, rengeteg energia, víz és nyersanyag felhasználása árán. Végül mi dobjuk a kukába a megmaradt szemetet is, ami azonban ettől még nem tűnik el, sőt, annyi halmozódik belőle, hogy helyszükében kénytelenek vagyunk elégetni, újabb légszennyezést okozva.

A felsoroltakat pedig annak a mesés zép természetnek a rovására vesszük el, tesszük meg, amiért Te is olyan nagyon rajongsz. Eközben mindenki azt várja, ki fogja helyette megoldani a dolgot... Álljunk hát mi föl abból a székből!

No, nem azt mondom, hogy holnaptól hagyjunk fel mindennel, amitől kényelmes az életünk, hiszen mégsem fagyoskodhatunk, vakoskodhatunk például. De ezekben a téli hónapokban, mikor odakinn jeges szél süvít, nagyszerűen felhasználhatjuk a meleg, békés szoba nyújtotta nyugalmat arra, hogy elmerengjünk kicsit. Azon például, micsoda nagy hatalmú tündéreké válhatunk! Olyanokká, akik az egész világ sorsán jobbitanak mindennapi, apró döntéseikkel.

A sok tennivaló és tilalom nem túl rokonszenves dolog, belátom, de betartva őket, esténként azzal a tudattal alhatsz el, hogy az napi kis odafigyeléssel valahol valamit megmentettél. Mondjuk egy kis virágot vagy lepkét, vagy amit elképzelsz. Ezt az újságot több ezer gyerek olvassa. Együtt, pár év alatt egész rétekről gondoskodhatunk! És ezután kapcsoljuk le a lámpát az üres szobákban...

Tündérpraktikák

Egy átlagos magyar család a felhasznált energia 60%-át fordítja fűtésre. Nagyon sok energiát megtakaríthatsz, ha nem akarod a nyári szünet kánikuláját felidézni a szobában. Szokás kérdése, hogy 20 vagy 24 fokon érezed-e jól magad napközben. Éjszakára picit még lejebb veheted a fűtést, ha nem zavar az alvásban a pizsama, de vigyázz, meg ne fázz!

Igen sok energiát igényelnek a belső fényforrások is. A hagyományos izzók csupán az áram egytizedét használják világításra, a többi hővé alakítják. A kompakt fénycsöveknél viszont ez az arány felefele, úgyhogy az előbbihez képest ötször takarékosabbak, ráadásul tizenkétszer hosszabb az élettartamuk. A televízió, videó, DVD-lejátszó, számítógép és egyéb szórakoztató elektronikai eszközök kikapcsolás után úgynevezett készenléti állapotba kerülnek, ami együttesen és tartósan nem kevés áramhasználatot jelent. Este, mielőtt elalszol, áramtalanítsd őket, ami egy ki-be kapcsolható áramelosztóval csupán egy mozdulat. A fentiekhez kérd szüleid segítségét!

Most látogassunk ki a konyhába! Ha a tűzhelyet használod, ügyelj arra, hogy a láng vagy a főzőlap ne érjen túl az edény alján. Használj fedőt, és ha az étel vagy a víz forrni kezd, vedd a fokozatot minimumra, hiszen a folyékony víz csak 100 fokig melegszik, utána úgyis gőz lesz belőle, és elillan (ez alól kivétel

a kukta). Ha pusztán melegíteni akarsz, legjobb, ha a mikrohullámú sütőt használod, mert ugyanazt az eredményt feleannyi energiával éri el. A hűtőszekrény is sok energiát fogyaszt: ne nyitogasd feleslegesen, és ne tegyél bele meleg ételt. Sok háztartásban megjelent már a mosógatógép, ami nem a legtakarékosabb találmány, ráadásul igen vegyszerigényes. Ha nálatok van ilyen, és kezelni is szoktad, figyelj, hogy csak akkor indítsd be, ha van miért. Pár tányért okosabb kézzel elmosogatni. Ha pedig morzsa kerül a földre, egyszerűbb partvist, seprűt ragadni, mint a porszívóért nyúlni.

Most jöjjön a fürdőszoba! Néhányan a gyerekek közül sem restek magukra vállalni a mosást. Ha Te is közéjük tartozol, jó ha tudod, a mosógép használta energia 90%-át a vízmelegítés teszi ki. Célszerű gyakran használni az energiatakarékos, 40 fokos programot, és ha már mosol, rakd tele a gépet! Egy átlagos magyar család vízfogyasztása egyébként 100-150 liter ivóvíz. Ne folyasd fölölegesen a csapot, és zárd el rendesen! Ha percnként csak tíz csepp hullik le, az egy hónapra vetítve 170 liter víz elpocsékolását jelenti. Zuhanyozással pedig csak harmadannyi vizet használasz, mint ha színig engeded a kádat (bár néha igenis szüksége van testnek és léleknek egy ráérős, jó fürdőre).

Ez csak néhány ötlet volt.

Találj ki Te is hasonló módszereket!

Savaseső és üvegházhatás

A globális felmelegedést a légkörbe kerülő füst okozza, amely beengedi a napsugarakat, de visszatartja a meleget. Mivel ez a gáz-takaró körbeveszi a Földet, olyan a hatása, mint egy üvegháznak, innen is az elnevezés: üvegházhatás. Ennek eredménye, hogy az átlaghőmérséklet lassan növekszik, ami megváltoztatja bolygónk időjárását. Vannak olyan fajok, amelyek a

legkisebb változásra is nagyon érzékenyek. A korallokat építő korallpolipok már egy-két fokos átlaghőmérséklet-növekedéstől is elpusztulhatnak.

A légszennyezés másik nagy átka a savaseső, ami azt jelenti, hogy a szennyezőanyagok a csapadékkal együtt visszahullanak erdőkre, mezőkre, tengerekbe. Ezt a folyamatot nagyon sok élőlény megsínyli.

Védd

az orrszarvúkat!

Az orrszarvúaknak nem sok köze van a hóhoz és jéghez, bár elődeik a jégkorszak idején még Európában is éltek. Ezen a télen mégis a figyelem középpontjába kerültek, mert a Fővárosi Állat- és Növénykert is csatlakozott az Európai Állatkertek Szövetségének orrszarvúvédelmi kampányához.

A természetben élő orrszarvúak élőhelye egyre zsugorodik, és még mindig nagyon sok állatot pusztítanak el az orrvadászok. A földünkön élő öt orrszarvúfajból négy kritikusan veszélyeztetett, egy pedig sebezhetőnek számít: ha nem változik meg ez a helyzet, többségük hamarosan végleg kipusztulhat. Hogy ez ne így legyen, az európai állatkertek most összefogtak az orrszarvúak megmentésére. Szeretnék elérni, hogy mind több látogató ismerje meg a rinocéroszok fennmaradását fenyegető veszélyeket és a védelmüket elősegítő természetvédelmi lehetőségeket.

Sok kicsi sokra megy

A kampány részeként az állatkertek pénzdományokat gyűjtenek az orrszarvúak vadonbeli védelmének támogatására. Ehhez sok mindenre van szükség. A vadőrök támogatása a legfontosabb, hiszen gyakran a szó szoros értelmében tűzharcot vívnak az orrvadászokkal. Szükség van terepi kutatásokra is, hogy az orrszarvúaknak otthont adó területeket feltérképezzék. Időn-

ként előfordul, hogy egyes területeken túlszaporodnak, más honnan meg eltűnnek az orrszarvúak. Erre megoldást jelent az állatok áttelepítése, amelyhez megfelelő eszközökre, felszerelésre van szükség. Környezeti nevelési programok is kellenek, mert a szegénység az orrszarvúak ellen „dolgozik”, így csak a közönségen alapuló vadvédelmi erőfeszítések lehetnek sikeresek. Ezek pedig mind-mind pénzbe kerülnek. A legkisebb összeg is számít: egy oktatási segédanyag egy példányának ki nyomtatására például 250 Ft elegendő, 2000 forintból pedig kitelik egy felfújható matrac a vadőrök számára. Persze vannak költségesebb kellékek is: egy éjjellátó-felszerelés ára például 200 000 Ft, egy orrszarvúak áttelepítésére alkalmas daru pedig majdnem négymillió forintba kerül.

A kampány arca
Ez a keskenyszájú orrszarvúgyerek néz vissza ránk az ismeretterjesztő kiadványokról

Rinóbabát várunk!

Hogy milyen sikeres lehet a védelem, azt bizonyítja a szélesszájú orrszarvú megmentésének története. A XIX. század végére az esztelen irtás következményeként majdnem sikerült eltörölni a Föld színéről ezt a fajt, ám szerencsére egy eldugott völgyben ráleltek 50–100 megmaradt egyedre. Biológusok, természetudósok és helybeliek fogtak össze, hogy a pár tucat állatot megóvják és módszeresen tenyesszék, aminek az eredménye az lett, hogy ma 11100 egyeddel ez a legnépesebb faj a családon belül! A természetben történő védelem mellett fontos szerepe van az állatkerti tenyésztésnek is. Ehhez kapcsolódik a hír, hogy Lulu, a Budapesti Állatkertben élő nőtény szélesszájú orrszar-

Orr- vadászok!

Az orrszarvúakat az orrvadászok az orrukon lévő tüllökért pusztítják el

Hogyan segíthetsz?

1. Dobj pénzt a Budapesti Állatkertben elhelyezett adománygyűjtőbe! Az elkülönített számlaszámra küldött pénzt közvetlenül az orrszarvúvédelmi programok sikeres fenntartására fordítjuk! (Számlaszám: 11784009-15490658-10060005)
2. Az Állatkert honlapján mindig friss információkat olvashatsz a kampány eseményeiről. Vegyél részt minél több állatkerti rendezvényen! (www.zoobudapest.com)
3. Fogadd örökbe Lulut vagy Easyboyt, az Állatkert szélesszájú orrszarvúinak egyikét!

vú újra vemhes. Egyszer már izgatottan várták az ápolók és a látogatók a kis orrszarvú világra jöttét, ám a borjú sajnos halva született. Az újabb vemhesség (akár csak az előző) nemzetközi állatorvos-csoport munkájának eredménye: ha Lulu és Easyboy borja világra jön (ami egy év múlva, 2007 elején lesz esedékes), ő lehet a világ első mesterséges termékenyítéssel született orrszarvúgyereke!

Az első adomány

Benkő Sándor, a Benkő Dixieland Band vezetője pénzt dob a perselybe

Orrszarvú bronzból és jégből

Az orrszarvúvédelmi kampány megnyitásakor adták át ünnepélyesen az Állatkert orrszarvúki-futójának sarkán Székely Kata iparművész-hallgató kisplasztikáját, amely – túl azon, hogy tovább gazdagítja a Kertben található képzőművészeti alkotások körét – Braille-írással tábla segítségével a vakok és gyengénlátók számára is lehetővé teszi, hogy képet alkossanak az orrszarvúakról.

A mű és a művész

Székely Kata iparművész-hallgató az orrszarvúszobor mellett

Az orrszarvút ábrázoló szobrocska – az ifjú szobrászművész első köztéren kiállított alkotása – bronzból készült, 50 cm hosszú és 9 kg-ot nyom. Az eseményre jégből is készült orrszarvúszobor (M. Tóth Zsolt jég-szobrász munkája), ez azonban sajnos rövidesen elolvad...

Írta: Dr. Tóth Zsigmond – Dr. Tóthné Nényei Barbála

Fényképezte: Kovács Zsolt

Hófehérek

az állatvilágban

Ritka, mint a fehér holló – mondja a népi bölcsesség, s tényleg: ki látott már közületek fehér hollót? Bizonyára egyikőtök sem (hazánkban a holló még feketén is ritkán fordul elő). Ám fehér verebet már megfigyelhetett egy-egy szerencsésebb természetbúvár.

Árpád apánk a monda szerint fehér lovat is adott ajándékba hazánkért. Eszerint a múltban is ritka kincsnek, igazi fejedelmi ajándéknak számítottak a fehér állatok

Napjainkban Thaiföldön a királyi hatalmat fehér elefánt jelképezi, így minden uralkodónak kell, hogy legyen saját elefántja, sőt 1917-ig az ország zászlaján is fehér elefánt díszelgett. (Mivel az elefántnak csak kevéske, ritka szőrzete van, ezért valójában inkább rózsaszín elefántnak kelle-

ne nevezni ezeket a becses állatokat.) A fehér állatoknak mágikus, emberfeletti hatalmat tulajdonítanak, elsősorban az ázsiai népek kultúrájában, így valószínűleg az őshazánkból hozott Fehérlófia legendánk is ezen alapszik, akár csak az, hogy manapság Délkelet-Ázsiában egy fehér színű

állat a ház körül afféle „élő szerencsepatkó” szerepét tölti be.

Miért ritka a fehér holló?

Bangkok (Thaiföld fővárosa) egyik felhőkarcolójának tetején létesítettek egy olyan állatkertet is, melyben igyekeznek kizárólag fehér színű állatokat bemutatni. Sajnos ez nem sikerül maradéktalanul, mert ezek az állatok nagyon fogékonyak a különböző betegségekre, gyakran az utódnemzésre sem alkalmasak, és sokkal rövidebb ideig élnek, mint sötét színű fajtársaik. Hogy mennyire érzékenyek ezek a fehér színű egyedek, arra jó példa a már több, mint 100 éve tenyésztett, jól ismert fehér egér vagy fehér patkány esete. Ha ezek véletlenül kiszabadulnak a terráriumból, nem sok az esély arra, hogy a természetben életben maradjanak. Első-

Csíkos mókus fehérben

A hófehér bundán lehetfinom árnyalatként rajzolódnak ki a csíkok

Színek és ösztönök

Mesterséges körülmények között tenyésztett patkányoknál előfordul, hogy egy alomban egyszerre születnek fehér (albinó) és szürkés (ún. „vadas”) színű példányok. Ilyenkor jól megfigyelhető, hogy a színanyag hiánya az állat viselkedésére, ösztöneire is kihat. Az egyazon ketrecben, ugyanolyan körülmények között felnevelkedő patkánykölykök közül a fehérek hamar bizalmassá válnak gondozójukkal szemben, s ha kiengedik őket, rövid séta után visszatérnek a ketrecbe. A vadas színűek ezzel szemben féltéken visszahúzódnak a ketrec hátsó részébe, és ha véletlenül kiszabadulnak, csak csapdával lehet újra befogni őket. Az állatokat háziasító ember tehát valószínűleg nemcsak ritkaságuk miatt becsülte nagyra a színhiányos állatokat, hanem azért is, mert könnyebb volt őket kezelni, szelídíteni.

sorban a rejtőszín hiánya miatt válnak hamar a ragadozók martalékává, de csökkent ellenállóképességük miatt hamarabb megbetegszenek, ez is lehet gyors pusztulásuk oka. Dél-Ausztráliában, ahol az ultraibolya-sugárzás sokkal magasabb a fölötte lévő ózonlyuk miatt, a fehér színű állatok leggyakrabban az orron és a fülön keletkező bőrrák miatt pusztulnak el.

Fehér szőr, piros szem

A természetben a pigmentanyag (azaz egyfajta festékanyag) biztosítja az állatok színét. A bőr felületén található hámsejtekben termelődő anyag csak akkor tud

átalakulni színezőanyaggá, ha egy másik bizonyos anyag, egy enzim is jelen van. A megfelelő hőfok is közrejátszik az átalakulásban. Ha a szervezetben ezek a folyamatok nem tudnak végbemenni, akkor részleges vagy teljes festék nélküli, azaz félalbinó vagy albinó egyedek születnek. (Az *albus* szó latinul fehéret jelent.) A szem piros színe abból adódik, hogy a festék nélküli szivárványhártyán átlátszanak az érhártya véreirei, a bőr színe pedig fakó rózsaszín árnyalatú. Köztünk, emberek közt is ismert a festék nélkülség jelensége. Magyarországon minden húszszedik embernél fordul elő jelentős pigmenthiány. A fekete bőrszínű embereknél sokkal látványosabb ez a jelenség. Ha régi útleírásokat olvasunk, esetleg szerepelnek benne ún. „szarkanégerék” – a szarka fekete-fehér tollazata után neveztek így ezeket az embereket, akik részleges albinizmusban szenvedtek.

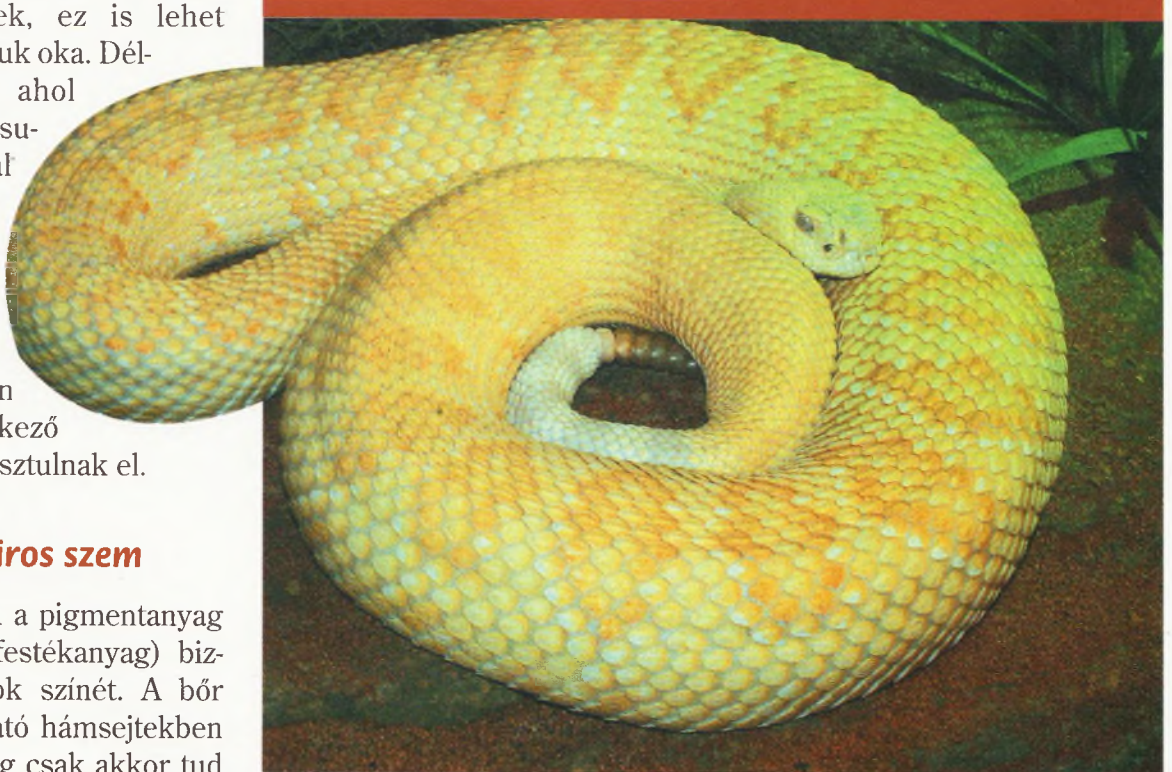
Hideg = sötét

A félalbinó egyedeknél a festékanyag csak egy-egy testterületen

hiányzik. Ha a test túl magas hőmérséklete miatt alakul ki a festékhiány, mint például az úgynevezett himalájanyulaknál, akkor csak a szívtől távol eső területek, a rosszabb hőszigetelésű testrészek lesznek színesek: így a fülek, az orr, a fark és a mancsok. Ugyanez a jelenség tapasztalható a sziámi macskák esetében is. Ezek az állatok teljesen fehéren látják meg a napvilágot, s fehérek is maradnak, míg a fészek egyenletes melegében megmarad az egyenletes testhőmérséklet. Ám ahogy testarányaik megváltoznak, például meghosszabbodnak a füleik, és elhagyják a „szülőszoba” melegét, lassan kialakul a természet e csodája. Ami azonban nekünk érdekes ritkaság, esetleg fedelmi kincs, azt a természet sokszor ki akarja vetni magából. A természetben, ha festékhiányos egyedek születnek, a szülők olykor nem is tudnak ezekkel a csemetékkel mit kezdeni, nem táplálják őket, és sorsukra hagyják.

Fehér kígyó

Az albinó hüllők, mint ez a csörgőkígyó, általában nem teljesen fehérek

Engem vigyél magaddal!

Hiányzik még valamelyik Süni?
Esetleg szívesen megismernéd
a Vadon magazint?
Nem akarsz műanyag szatyrokat elfogadni?
Szereted a kérdezz-felelek játékokat?

- Most mi mindenen segíthetünk!
Rendeld meg a Süni Egyesület
„Engem vigyél magaddal” csomagját!
1830 Ft+ posta- és
csomagolási költségért, választhatsz
- a Süni és a Vadon magazin régebbi
számaiból 2-2 példányt,
- 1 csomag játékkártyát
(természetismereti kérdések
és válaszok vannak rajtuk),
- elküldjük Neked ezt a szép
vászonszatyrot,
- A Süni Füzetek negyedik, társállattartási
etikával foglalkozó számát.

A vászontáska használatával egy év alatt
rengeteg műanyagszemét keletkezését
akadályozod meg.

A szatyor hátoldalán hasznos tanácsokat
olvashatsz a környezetbarát vásárlásról.

Megrendelem az „Engem vigyél magaddal” csomagot.

Név:

Cím:

A csomagban a Süni magazin számait,

a Vadon magazin

számait, és a kártyát kérem.

Az 1830 Ft+ posta- és csomagolási
költséget a csomag átvételkor fizetem.

A csomag e-mailen is megrendelhető:
kgy.pan@zpk.hu címen a fenti adatok közlésével,
személyes átvétel esetén telefonos időpont-egyeztetést
kérünk.

Következő számunk tartalmából

Egységben az erő

Összefogással, közös
erővel könnyebb elérni
céljainkat – nemcsak
az emberek tudják ezt,
hanem nagyon sok
állat is. Se szeri, se
száma a farkáknak,
rajoknak, csordáknak
és hordáknak, melyek-
nek tagjai olykor ver-
sengnek, viaskodnak
ugyan, ám alapjában
véve mégiscsak segítik
egymást. Vajon a far-
kaskörmökben valóban
farkastörvények ural-
kodnak? Sok lúd tény-
leg disznót győz? És
hogyan beszélgetnek
egymással a hangyák
vagy a méhek?
Induljunk el, és járjunk
utána – persze nem
egyenként, külön-külön,
csakis együtt...

SÜNI
A Göncöl Alapítvány, a Fővárosi Állat- és
Növénykert és a Süni Egyesület kéthavi folyóirata
XXI. évfolyam 2006/1. szám

Nemzeti Kulturális Alapprogram

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Címlapon: örvös pingvin,
poszteren: medvefókák,
(Fiar Sándor felvételei)
hátlapon: afrikai elefántok
(Fuisz Tibor felvétele)

Kiadja a Göncöl Alapítvány (2600 Vác, Ilona u. 3.), az IUCN tagja
Felelős kiadó: Kiszél Vilmos, a Göncöl Alapítvány elnöke
Főszerkesztő: Mirtse Zsuzsa (mirtsezsuzsa@vadon.hu)
Szerkesztő-olvasószerkesztő: Mirtse Áron (mirtsearon@vadon.hu)
Tudományos szerkesztő: Kovács Zsolt (kovacszsolt@vadon.hu)
Művészeti vezető: Oláh Csaba (olah.csaba@chello.hu)
Nyomdai előkészítés: HVGPress • Nyomda: Arrabona Print Nyomda
Felelős vezető: Ványik László ügyvezető, (info@arrabonaprint.hu)
Titkárságvezető: Fliegl Mónika
Terjesztés: Kovács Gyula (kgy.pan@freemail.hu)
Nagyimihály Szilvia (sznagyimihaly@freemail.hu)
A szerkesztőség címe: 1054 Budapest, Pesti Barnabás u. 6.
Levél cím: 1242 Budapest, Pf.: 455. Tel./fax: 266-5449 • E-mail: szerk@vadon.hu

A lap fő támogatói:
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alapprogram,
Miniszterelnöki Hivatal, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
Oktatási Minisztérium

Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt., a regionális részvénytársaságok,
a Budapesti Hírker Rt. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Levél- és
Hírlapüzletági Igazgatósága (LHI).

Belföldi előfizetés: Budapestén az LHI ügyfélszolgálati irodáinál,
a hírlapkézbesítőknél, a Hírlapelőfizetési irodában (HELIR – Budapest, Orczy
tér 1., levél cím: HELIR 1900 Budapest), vidéken a postáknál és a kézbesítőknél.
Külföldi előfizetés: a Hírlapelőfizetési irodában
(HELIR – Budapest, VIII. Orczy tér 1.,
levél cím: HELIR 1900 Budapest) ISSN: 1585-907x

Ez az újság újrahasznosított papírból készült. E célból fát nem vágtak ki.

**Élj úgy,
mint az erdő
- és az erdő is élni fog!**

**A fák nem szemetelnek.
Amit elhullatnak, később újra felhasználják.**
A keletkezett hulladékot gyűjtsd szelektíven, hogy újra termék,
és ne szemét legyen belőle!

A fák tudják a titkot.

Annyit vesznek el, amennyire szükségük van.

A vásárló hulladékot is vesz. Vásárolj annyit és úgy,
hogy kevesebb szemét keletkezzék!

Magyarországon az ÖKO-Pannon Kht. koordinálja az újrahasznosításra kerülő papír 60%-ának, más csomagolási anyagok 90%-ának szelektív összegyűjtését és újrahasznosító-üzemekbe történő továbbítását.

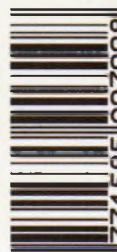

Következő számunkban:
Egységben az erő

20061

9 771585 907008